ÇÖZÜM VİDEO

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

SOSYAL BİLGİLER

6. SINIF

I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

CEVAP ANAHTARI

SB.6.1.1. Dâhil olduğu grupların ve bu gruplardaki rollerinin zaman içerisinde değişebileceğine ilişkin çıkarım yapabilme

SB.6.1.1. Dâhil olduğu grupların ve bu gruplardaki rollerinin zaman içerisinde değişebileceğine ilişkin çıkarım yapabilme

a) Dâhil olduğu gruplar ve bu gruplardaki rollerinin zaman içerisinde değişebileceğine ilişkin varsayımda bulunur.
b) Farklı grupları ve bu gruplardaki rolleri listeler.
c) Farklı grupları ve bu gruplardaki rolleri karşılaştırır.
ç) Gelecekte dâhil olabileceği gruplar ve roller ile ilgili önermede bulunur.
d) Dâhil olduğu grupların ve bu gruplardaki rollerinin zaman içinde değişebileceğini değerlendirir.

SB.6.1.1

Zamanda Yolculuk, Rollerim ve Ben

Bireyler, yaşamları boyunca içinde bulundukları gruplara bağlı olarak sürekli gelişen ve değişen rollere sahip olurlar. Gruplarımız değiştikçe sahip olduğumuz roller de değişebilir. Rollerimiz değiştikçe sorumluluk ve haklarımız da değişebilir. Örneğin; çocukluk döneminde evlat, oyun arkadaşı veya öğrenci gibi rollerle başlayan bu süreç, yetişkinlikte meslek sahibi, ebeveyn olma gibi daha büyük sorumluluklara dönüşür. Bu sürekli değişim ve gelişim süreci, bireyin kendi yeteneklerini keşfetmesine ve toplum içerisinde daha bilinçli bir birey olarak yer almasına olanak tanır.

Aşağıdaki görselde bir kişinin yıllar içerisindeki gelişimine bağlı olarak kullandığı eşyalar yer almaktadır.

A Bu eşyaların hangi amaçla ve hangi zamanlarda kullanıldığını düşünerek bu eşyaları kullanan kişinin toplum içindeki yerini ve üstlendiği görevleri belirleyiniz.

Eşyaları inceledikten sonra aşağıdaki bilgilere göre bilgi kartlarındaki boşlukları doldurunuz.

- Grup: Bu eşyayı kullanan kişi, hangi topluluğun (aile, okul, spor kulübü, meslek grubu vb.) bir parçasıdır?
- Rol: Bu eşyayı kullanan kişinin, içinde bulunduğu grupta sahip olduğu görev nedir? (Örneğin; öğrenci, kaptan, anne, doktor, kaleci vb.)

Grup:	Spor Kulübü
Rol:	Oyuncu

Grup:	Aile
Rol:	Evlat

Grup:	Akraba
Rol:	Torun

Grup:	Kütüphane
Rol:	Üye

Grup:	Hastane
Rol:	Doktor

Grup:	Okul
Rol:	Öğrenci

B

Aşağıda verilen cümleleri tamamlayınız.

- İnsanlar aynı zamanda farklı gruplara dâhildirler. Bu yüzden aynı anda birden fazla role sahip olabilirler. Örneğin okulda öğrenci, evde çocuk, spor takımında oyuncu rolündeyizdir ve her biri bizden farklı davranışlar bekler.
- İleride farklı gruplara dâhil olduğumda sorumluluklarım bugünkünden farklı olacaktır çünkü ..... büyüdükçe daha fazla rol üstlenirim. Şu an sadece derslerime çalışmak yeterliyken, ileride bir işte çalışan olarak çok daha fazla sorumluluğum olacaktır.
- Bir bireyin zaman içinde üstlendiği roller onun haklarını ve sorumluluklarını etkiler çünkü her rolün kendine göre hak ve görevleri vardır. Örneğin öğrenci olarak eğitim hakkına sahibimdir ancak kurallara da uymak sorumluluğumdur.

C

Aile toplumun en küçük birimidir. Ailemizde herkesin farklı rol ve sorumlulukları vardır. Ailemizdeki kişilerde belirli dönemlerde farklı grup ve rollerde yer almışlardır.

1. **Ailenizden birisiyle röportaj yaparak aşağıda yer alan soruları sorunuz ve aldığınız cevaplara göre tabloyu doldurunuz.**

- **Geçmişten bugüne hangi gruplara dâhil oldunuz?**
- **Gruptaki rolünüz neydi?**
- **Yaşamınızın hangi dönemindeydiniz?(Gençlik)**
- **O gruplarda ne gibi sorumluluklarınız ve haklarınız vardı?**

Anne Rolüne Örnek Cevap:

Grup	Yaşadığı dönem	Rol	Hakları	Sorumlulukları
Aile	Çocukluk	Evlat	Barınma, beslenme hakkı	Ailesine yardımcı olmak
Okul	Gençlik	Öğrenci	Eğitim, düşünceyi özgürce açıklama hakkı	Öğretmenlerine karşı saygılı olmak
Meslek	Yetişkinlik	Öğretmen	Dinlenme hakkı, çalışma hakkı	Derse zamanında girme, öğrencilerine iyi davranma

2. İçinde bulunduğumuz gruplarda rollerimizin gerektirdiği sorumluluklarımız vardır. Rolümüze ait sorumluluklarımızı yerine getirmediğimizde ne gibi olumsuzluklar yaşanabilir. Bir örnek vererek açıklayınız.

Ç **Aşağıdaki tabloda çeşitli dönemlere ait grup, rol, haklar ve sorumluluklarına dair olan bölümleri kendinizi düşünerek doldurunuz.**

Grup	Rolüm	Haklarım	Sorumluluklarım
Aile	Çocuk / Kardeş	Barınma, sağlıklı beslenme, sevgi ve ilgi görme, oyun oynama.	Odamı temiz ve düzenli tutmak, ev işlerinde aileme yardım etmek, aile büyüklerime saygılı olmak.
Okul	Öğrenci / Sınıf Başkanı	Eğitim ve öğretim görmek, okulun imkânlarından (kütüphane vb.) yararlanmak, düşüncelerimi ifade etmek.	Derslere zamanında girmek, ödevlerimi yapmak, okul kurallarına uymak, arkadaşlarımla uyum içinde olmak.
Meslek	Doktor (Gelecekteki)	Güvenli ve sağlıklı bir ortamda çalışmak, dinlenmek (izin yapmak), emeğimin karşılığını almak.	Hastalarımı en iyi şekilde tedavi etmek, mesai saatlerine uymak, ekiple iyi bir iletişim kurmak.

Tabloya göre aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Gelecekte sahip olmak istediğiniz mesleğe veya hayata sahip olmak için şimdiden neler yapmalısınız? Bir örnek üzerinden açıklayınız.

Gelecekte başarılı bir doktor (veya hayal edilen başka bir meslek) olmak istiyorum. Bu hayalime kavuşmak için şimdiden "öğrenci" rolümün getirdiği sorumlulukları yerine getirmeliyim. Örneğin; derslerime düzenli çalışmalı, özellikle fen bilimleri araştırmaları yapmalı ve bol bol kitap okumalıyım. Doktorluk insanlarla sürekli iletişimde olmayı gerektiren bir meslek olduğu için sadece ders çalışmakla kalmayıp şimdiden arkadaşlarımla uyum içinde çalışmayı ve okul projelerinde yardımlaşmayı öğrenmeliyim. Sorumluluk bilincini bugünden kazanırsam gelecekteki mesleğimde de başarılı olurum.

D “Gelecekteki Ben” adında bir günlüğünüz olduğunu düşünün. Bu günlükten bir sayfa koparıyoruz. Yıl 2046… Hayalinizdeki mesleğe sahipsiniz ve yoğun bir gün sizi bekliyor.

Kendinizi hayalinizdeki mesleğinizin zirvesinde hayal ederek bir gününüzü anlatan bir metin yazınız.

Metninizi yazarken;

- Hangi grubun içinde olduğunuza,
- O gün üstlendiğiniz sorumluluklara,
- O rolün size kazandırdığı haklara da yer veriniz.

NOTLAR

ÇÖZÜM VİDEO

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

SOSYAL BİLGİLER

6. SINIF

I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

CEVAP ANAHTARI

SB.6.1.2. Kültürel bağlarımızın ve millî değerlerimizin toplumsal birliğe etkisini yorumlayabilme

SB.6.1.2. Kültürel bağlarımızın ve millî değerlerimizin toplumsal birliğe etkisini yorumlayabilme

a) Kültürel bağlarımızın ve millî değerlerimizin toplumsal birliğe etkisini inceler.
b) Kültürel bağlarımızın ve millî değerlerimizin toplumsal birliğe etkisine ilişkin edindiği bilgileri bağlamdan kopmadan dönüştürür.
c) Kültürel bağlarımızın ve millî değerlerimizin toplumsal birliğe etkisini nesnel, doğru ve anlamı değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade eder.

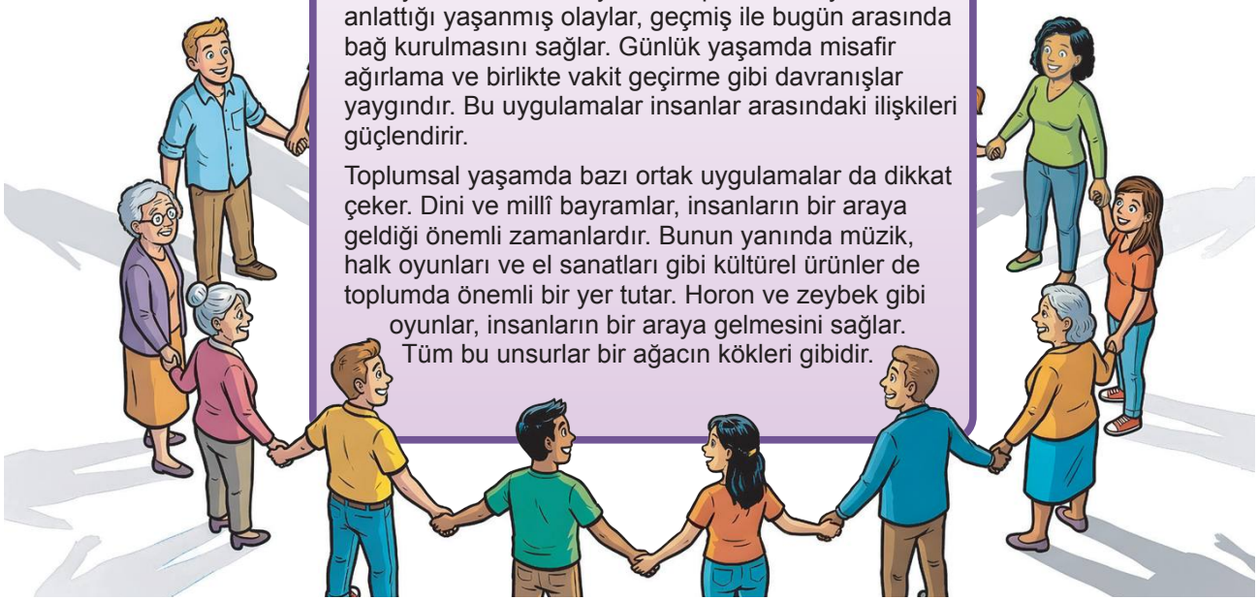
SB.6.1.2

Birlikte Yaşamamızı Sağlayan Ortak Değerlerimiz

Türkiye'nin dört bir yanında yaşayan insanlar, günlük yaşamlarında pek çok ortak özellik paylaşır. Bu ortak özellikler, insanların birbirini anlamasını ve birlikte uyum içinde yaşamasını sağlar. İnsanların aynı dili konuşması, iletişim kurmalarını kolaylaştırır. Bu sayede bireyler duygu ve düşüncelerini paylaşabilir, karşısındaki kişiyi daha iyi anlayabilir.

Toplumda geçmişten günümüze aktarılan bilgiler ve deneyimler önemli bir yere sahiptir. Aile büyüklerinin anlattığı yaşanmış olaylar, geçmiş ile bugün arasında bağ kurulmasını sağlar. Günlük yaşamda misafir ağırlama ve birlikte vakit geçirme gibi davranışlar yaygındır. Bu uygulamalar insanlar arasındaki ilişkileri güçlendirir.

Toplumsal yaşamda bazı ortak uygulamalar da dikkat çeker. Dini ve millî bayramlar, insanların bir araya geldiği önemli zamanlardır. Bunun yanında müzik, halk oyunları ve el sanatları gibi kültürel ürünler de toplumda önemli bir yer tutar. Horon ve zeybek gibi oyunlar, insanların bir araya gelmesini sağlar. Tüm bu unsurlar bir ağacın kökleri gibidir.

A **Metinden yararlanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

1. **Metinde verilen örneklerin ortak özelliği nedir? Bu örnekler insanların bir arada yaşamasını nasıl sağlar?**

Metinde verilen örneklerin ortak özelliği, insanların ortak değerler etrafında birleşmesini sağlamasıdır. Bu örnekler toplumda birlik ve beraberliği güçlendiren unsurlardır. İnsanların iletişim kurmasını, geçmişten gelen değerleri öğrenmesini ve birbirlerine saygı göstermesini sağlar. Böylece insanlar arasında güven oluşur ve birlikte yaşamak kolaylaşır.

2. **Metinde ortak değerlerimizin neden bir ağacın köklerine benzetildiğini açıklayınız.**

Ağacın kökleri nasıl ki ağacı toprağa bağlayıp onu ayakta tutuyorsa ortak değerlerimiz de toplumu öyle ayakta tutar. Bir ağacın kökleri gibi bizi geçmişimizle birbirimize bağlar ve birlik olmamızı sağlar.

B

Yandaki görselde bir köprü yer almaktadır. Bu köprüyü ayakta tutan beş sütun; dil, tarih, din, gelenek görenek ve sanat olarak, "Toplumsal Bağlarımız" şeklinde adlandırılmıştır. Bu köprü, toplumun bir arada kalmasını sağlayan unsurları simgelemektedir.

1. Köprü görselindeki sütunları metinde anlatılanlarla ilişkilendirerek aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

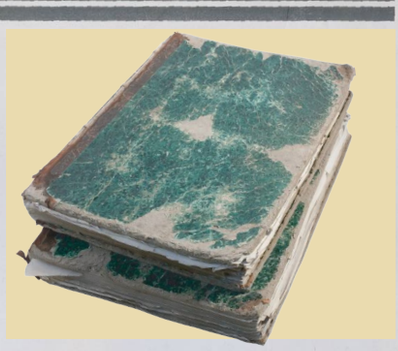
Köprünün Sütunları	Metinden Örnek
Dil	İnsanların aynı dili konuşarak iletişim kurması
Tarih	Geçmişten günümüze aktarılan bayramlar, gelenekler ve yaşanmış olaylar
Din	Dinî bayramların kutlanması
Gelenek-Görenek	Bayram ziyaretleri ve misafir ağırlama
Sanat	El sanatları

2. Köprüdeki sütunlardan biri olmasaydı toplumsal birliktelik bu durumdan nasıl etkilenirdi? Bir örnekle açıklayınız.

Örneğin dil olmasaydı insanlar birbirini anlayamazdı. Bu durumda iletişim zorlaşır ve insanlar arasında bağ zayıflardı. Bu da toplumsal birliği olumsuz etkilerdi.

C

Osmanlı'da ekonomik durumu iyi olanların, mahalle bakkalındaki borç defterlerinden (Zimem Defteri) rastgele sayfaları kapatarak borçluları tanımadan yardım etmesi geleneği, bu yıl "dijital belediye uygulamaları" ile canlandırıldı. Binlerce vatandaş, tanımadıkları kişilerin askıdaki faturalarını ödeyerek dayanışma rekoru kırdı. Uzmanlar, bu köklü kültürel bağın, modern çağın yalnızlığına karşı en güçlü "toplumsal tutkal" olduğunu belirtiyor.

Köprü görselinden ve gazete haberinden hareketle aşağıdaki sorularını cevaplayınız.

1. **Gazete haberinde anlatılanlar görselde verilen beş sütundan hangisiyle doğrudan ilişkilidir? Nedeniyle açıklayınız.**

Anlatılan haber gelenek-görenek sütunu ile doğrudan ilişkilidir. Çünkü geçmişten günümüze aktarılan bir yardımlaşma davranışıdır.

2. **Bu geleneğin, birbirini tanımayan insanlar arasında nasıl bir bağ oluşturduğunu kendi cümlelerinizle açıklayınız.**

Bu gelenek insanlar arasında güven ve dayanışma duygusu oluşturur. İnsanlar birbirini tanımasa bile yardımlaşarak toplumsal birlik güçlenir.

3. **Geleneksel** "zimem defteri" **ile modern** "dijital belediye yardımlaşması" **arasındaki benzerliği ve farkı toplumsal birlik açısından değerlendiriniz.**

Zimem defteri ile dijital belediye yardımlaşması, ihtiyaç sahibi insanlara onları üzmeden ve gizlice yardım edilmesini sağlar. İkisi de yardıma ihtiyacı olan insanları buluşturarak toplumsal birliği güçlendirir. Ancak zimem defteri uygulaması mahalledeki bakkalda ve yüz yüze yapılırken, dijital yardımlar genel ağ üzerinden daha hızlı ve daha geniş bir alanda yapılabilir.

Ç Edindiğiniz bilgilerden hareketle aşağıdaki çalışma örneklerinden birini seçerek hazırlayınız.

a) Kültür Afişi: Aşağıdaki kutuya, Türkiye'nin farklı yörelerinden halk oyunlarının (horon, zeybek gibi) veya yöresel yemeklerin bir sofrada buluştuğu afiş tasarlayınız. Afişinize slogan yazmayı unutmayınız.

b) Dijital Zihin Haritası:

Köprü görselinde yer alan dil, tarih, din, gelenek-görenek ve sanat unsurlarını kullanarak aşağıda verilen örnekteki gibi bilgisayarınızda bir dijital zihin haritası hazırlayınız. Zihin haritanızı oluşturmak için PowerPoint vb. araçlardan yararlanabilirsiniz. Ortaya "Toplumsal Bağlarımız" başlığını yazınız. Ardından ortadan beş ok çıkarınız ve başlıkları yazınız. Her başlığın altına bir kısa açıklama ve günlük hayattan bir örnek yazınız. Ayrıca aşağıdaki hususlara da dikkat ediniz.

- Yazılar kısa ve anlaşılır olmalıdır.
- Her bölümde en az 1 örnek bulunmalıdır.
- Oklar ve bağlantılar düzenli olmalıdır.
- Görseller amacına uygun şekilde kullanılmalıdır.

Hazırladığınız zihin haritasını dijital dosya olarak öğretmeninize gönderebilirsiniz veya sınıfta kısa bir sunum yapalilirsiniz.

D **Bir müzede rehber olduğunuzu hayal ediniz. Müzede sergilenen** ‘Zor Zamanlarda Yardımlaşma Ruhu’ **adlı köşeyi ziyaret eden turistlere, Türk milletinin zor zamanlarda (deprem, sel vb.) nasıl tek yürek olduğunu ve bunun arkasındaki** ‘millî değerlerimizi’ **anlatan bir konuşma yapacaksınız. Bunun için aşağıda verilen ifadelerin devamını yazarak konuşma metninizi tamamlayınız.**

Saygıdeğer Misafirler, şu an gördüğünüz bu fotoğraflar sadece birer anı değil. Bizim milletimizi birbirine bağlayan o gizli güç aslında .....

E **Etkinlikte öğrendiğiniz bilgilerden yola çıkarak tabloda verilen ifadeleri size uygun şekilde işaretleyiniz.**

Ölçütler	Evet	Kısmen	Hayır
Kültürel bağların toplum için önemini fark edebildim.			
Farklı kaynaklardaki bilgileri karşılaştırıp yorumlayabildim.			
Edindiğim bilgilerden yola çıkarak bir ürün oluşturabildim.			
Millî birliğimizin önemini kendi cümlelerimle ifade ettim.			

NOTLAR

ÇÖZÜM VİDEO

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

SOSYAL BİLGİLER

6. SINIF

I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

CEVAP ANAHTARI

SB.6.1.3. Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme

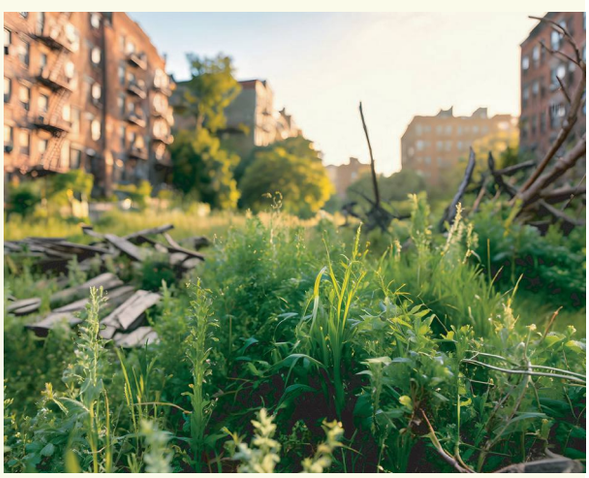
SB.6.1.3. Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme

a) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunları fark eder.
b) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunların nedenlerine yönelik farklı bakış açılarını karşılaştırır.
c) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirir.
ç) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini farklı görüş ve düşünceleri dikkate alarak düzenler.
d) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini savunur.

MAHALLEMİZİN SESİ

YEŞİL ALAN MI, OTOPARK MI?

Huzur Mahallesi'nde bulunan boş arazinin ne için kullanılacağı mahalle halkı tarafından tartışılıyor. Mahalledeki yaşlılar ve çocuklu aileler, buranın hem dinlenebilecekleri hem de çocuklarının güzel vakit geçirip oyun oynayabileceği "Dinlenme ve Oyun Parkı" olmasını istiyor. Mahalledeki araç sahipleri ise yoğun trafik nedeniyle araziye "Katlı Otopark" yapılmasını talep ediyor. Mahalle muhtarı ise bu arazinin nasıl değerlendirileceği konusunda kararsız. "Her iki tarafın da haklı nedenleri olduğunu görüyoruz ama sadece bir seçim yapabiliriz." diyor.

A **Bu mahallenin muhtarı olduğunuzu düşünerek aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

1. **Mahallenizde yaşanan bu durumu nasıl değerlendirirsiniz?**

Boş arazinin ne için kullanılacağı konusunda karar verilirken mahalle için en faydalı kararın verilmesi gerekir. Verilen karar her iki tarafı da memnun edecek bir karar olabilir. Örneğin boş arazinin altı otopark, üstü park olarak değerlendirilebilir.

2. **Bu sorunun çözümünün ertelenmesi** "toplumsal birliği" **nasıl etkiler? Açıklayınız.**

Bu sorun tüm mahalle halkını memnun edecek şekilde çözülmelidir. Aksi hâlde bu durum mahalle halkında kırgınlıklara neden olabilir ve mahalledeki birlik beraberliğe zarar verebilir.

3. **Her iki tarafın da (yaşlılar ve çocuklu aileler ile araç sahipleri) nedenlerini karşılaştırdığınızda, sizce hangi tarafın gerekçesi toplumsal düzen açısından daha önceliklidir? Neden?**

Bence toplumsal açıdan park yapılması çocukların ve yaşlıların ihtiyaçlarının giderilmesi açısından daha önemlidir. Çünkü sosyal etkileşim temiz hava ve oyun alanı öncelikli ihtiyaçlardandır.

4. **Mahallenin muhtarı olarak her iki tarafı da memnun edecek, uygulanabilir ve özgün bir çözüm önerisi geliştiriniz.**

- Geliştirdiğiniz çözüm önerisinin **"adalet"** değerine uygun olmasına dikkat ediniz.
- Çözümünüzü aşağıya bir taslak olarak hazırlayınız.

Önerim: Alanın altını yer altı otoparkı olarak kullanalım, üstü ise park ve dinlenme alanı olsun. Otoparkın gelirini de parkın bakımı için kullanalım.

Önerinize karşı görüşlerden gelebilecek eleştirinin ne olabileceğini yazınız.

Yer altı otoparkı parka dikilecek ağaçların büyümesine engel olabilir.

Bu eleştiriye cevabınızı yazınız.

Buraya toprakta derinlik istemeyen türde ağaçlar dikerek bu sorunu çözebiliriz.

5. Hazırladığınız çözüm önerisini mahalle sakinlerine sunduğunuzu düşününüz. İnsanları ikna etmek için etkileyici bir "Kamuoyu Duyurusu" **(dijital ortam veya kısa bir konuşma metni) hazırlayınız. Bu duyuruyu hazırlarken aşağıdaki kriterlere dikkat ediniz.**

- Saygılı ve birleştirici bir dil kullanınız.
- Hak ve sorumluluklar çerçevesinde konuşunuz.
- Görsel olarak dikkat çekmek için mesajınıza bir slogan ekleyiniz.

Değerli Mahalle Sakinleri,

Huzur Mahallemizin kalbi olan son boş arazimiz hakkında yaşanan fikir ayrılıklarını, mahallemizin birliğine zarar vermeden çözüyoruz! Bir tarafın ihtiyacını diğerinin hakkından vazgeçerek değil; her iki ihtiyacı aynı metrekarede birleştirerek karşılıyoruz.

Çözüm Yolumuz Belli: Arazimizin altına modern bir Yer Altı Otoparkı inşa ederek trafik ve park sorununu kökten çözüyoruz. Arazimizin üstünü ise çocuklarımızın neşeyle koşacağı, büyüklerimizin huzurla dinleneceği Yemyeşil Bir Park haline getiriyoruz.

SLOGANINIZ: "Parkımız Nefes, Otoparkımız Güven Versin!"

NOTLAR

ÇÖZÜM VİDEO

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

SOSYAL BİLGİLER

6. SINIF

I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

CEVAP ANAHTARI

SB.6.2.1. Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların konum özelliklerini algılayabilme

SB.6.2.1. Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların konum özelliklerini algılayabilme

a) Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların göreceli konum özellikleri ile ülkemizin mutlak konum özelliklerini belirler.
b) Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların göreceli konum özellikleri ile ülkemizin mutlak konum özelliklerini görselleştirir.
c) Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların göreceli konum özellikleri ile ülkemizin mutlak konum özelliklerini özetler.

SB.6.2.1

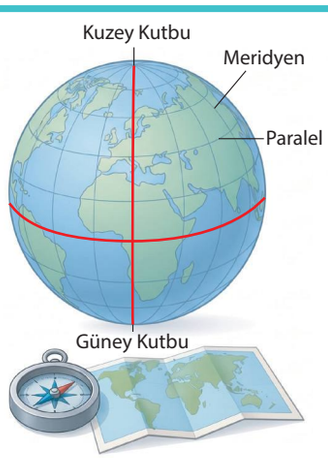
DÜNYANIN NERESİNDEYİZ?

Başlamadan Önce Düşününüz

Bir arkadaşınıza, okulunuzun konumunu tarif etmeniz gerekseydi arkadaşınıza ne söylerdiniz? 36° Kuzey paraleli, 32° Doğu meridyeni mi derdiniz yoksa başka şekilde mi ifade ederdiniz?

Bir yerin mutlak konumu, yani Dünya üzerindeki yeri, paralel ve meridyenlerle gösterilir. Bu konum değişmez ve haritalarda kesin olarak belirlenebilir.

Göreceli konum ise bir yerin çevresindeki diğer yerlere göre nerede olduğunu açıklar. Örneğin; okul, parkın yanında ve hastanenin karşısındadır demek göreceli konumu anlatır. Günlük hayatta adres tarif ederken genellikle göreceli konumu, haritalarda ise mutlak konumu kullanırız.

A Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Okulunuzun konumunu tarif ederken hangi ipuçlarını kullandığınızı yazınız.

Öğrencilerden okulunun konumunu uygun ipuçları ile tarif etmeleri beklenmektedir.

- Yön (kuzey, güney, doğu, batı) ifadeleri
- Çevredeki belirgin yapıları (cami, park, hastane vb.) esas alma
- Yakın cadde/mahalle adı gibi göreceli konum öğeleri yazılabilir.

2. Türkiye'nin mutlak konumunu birine anlatmanız istenseydi aşağıdaki özelliklerden hangisini tercih ederdiniz?

- ☐ Paralel ve meridyen dereceleri
- ☐ Komşu ülkeler ve kıtalar
- ☐ Denizlere uzaklık
- ☐ İklim kuşağı

Seçtiğiniz özelliği neden seçtiğinizi kısaca açıklayınız.

Her üç özellik de kabul edilebilir; gerekçe tutarlı olmalıdır.

Örnek gerekçeler:

- Paralel ve meridyen dereceleri (Koordinatlar): Daha kesin ve evrensel olduğu için tercih edilebilir.
- Komşu ülke/kıta: Koordinat bilmeyenlere anlatmak daha kolaydır.
- Denizlere uzaklık: İklim ve ekonomi bağlantısı kurabilenler için bir seçenektir.

B **Karekodu okutarak Mebi uygulamasındaki adımları takip ederek ilgili videoyu izleyiniz.**

Giriş → Okul Dersleri → 6. Sınıf → Sosyal Bilgiler → Evimiz Dünya → Ülkemizin, Kıtaların ve Okyanusların Konum Özellikleri

1. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri, videodan öğrendiğiniz bilgilere göre doldurunuz.

a) Türkiye, Ekvator'a göre .....kuzey..... yarım küre'de, başlangıç meridyeni'ne (Griniç) göre ise .....doğu..... yarım küre'de yer almaktadır.

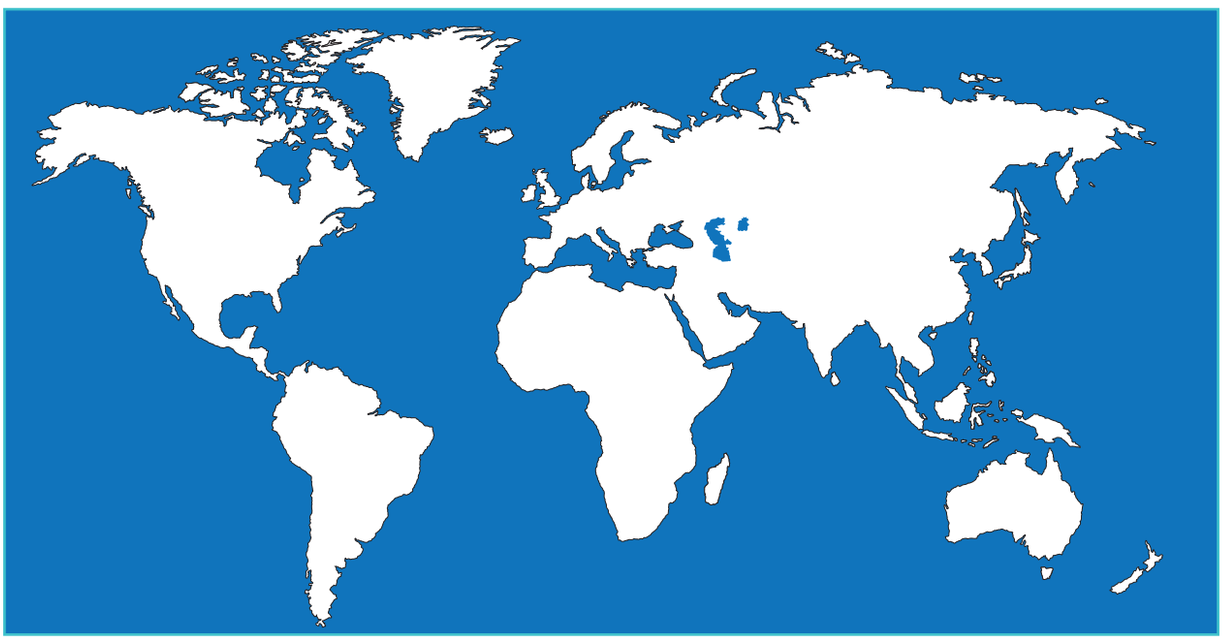
b) Türkiye'nin mutlak konumu harita üzerinde; .....36°..... - .....42°..... kuzey paralelleri ile .....26°..... - .....45°..... . doğu meridyenleri arasında yer alır.

c) Türkiye'nin en kuzeyi ile en güneyi arasında toplam .....6..... paralellik bir fark bulunmaktadır.

2. Yukarıdaki etkinlikte yazdığınız koordinatları ve dünyanın dönüş yönünü düşününüz. Ramazan ayında iftar vaktinin doğudaki şehirlerde batıdaki şehirlere göre daha erken erken olmasının sebebini yazınız.

Dünya, kendi ekseni etrafında batıdan doğuya doğru döner. Bu dönüş yönü nedeniyle ülkemizin en doğusundaki 45° doğu meridyeni Güneş'i daha önce görür ve Güneş bu bölgede daha erken batar. En batımızdaki 26° doğu meridyeni ise Güneş'i daha geç gördüğü için Güneş'in batışı da daha geç olur. Bu yüzden doğudaki şehirlerimizde iftar vakti, batıdaki şehirlerimize göre daha erkendir.

C Dünya dilsiz haritasını inceleyiniz.

1. **Haritada Türkiye'yi bulup boyayınız. Haritayı incelediğinizde Türkiye'nin hangi üç büyük kıtanın birleşme noktasında yer aldığını yazınız.**

Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında yer alır.

2. **Türkiye'nin üç kıtanın arasında yer alması, çeşitli boğazlara sahip olması, Orta Doğu'ya yakın olması gibi özelliklerinin sonuçları neler olabilir? Açıklayınız.**

Türkiye'nin bu stratejik konumu, ülkemizi tarih boyunca Asya, Avrupa ve Afrika arasında köprü kuran çok önemli bir ticaret, ulaşım ve enerji merkezi hâline getirmiştir. Boğazlara ve kritik su yollarına sahip olması, Türkiye'nin dünya siyasetinde ve küresel ekonomideki jeopolitik önemini artırarak ona uluslararası bir söz hakkı kazandırır. Ayrıca Orta Doğu'ya yakınlığı sayesinde bölge barışı ve istikrârında kilit bir rol üstlenirken farklı kültürlerin birleştiği zengin bir kültürel mirasa sahip olmasını sağlamıştır.

Ç

Uzayda Kaybolan Araştırmacılar

Uzayda araştırma yapan astronotlar bulunmaktadır. Astronotlar, uzay aracındaki bazı makineleri çalıştırmakta sıkıntı yaşamaktadır. Bu yüzden araştırmacı astronotlar, hangi koordinatlara iniş yapacaklarını ve hangi ülkeye ineceklerini tahmin edemiyorlar. Sizin göreviniz; onlara Türkiye'nin tam koordinatlarını vererek güvenli bir iniş noktası göstermek ve araştırmacıları Türkiye'ye indirmektir.

1. Araştırmacıları Türkiye'ye indirmek için atlasınızı veya genel ağı kullanarak Türkiye'nin dört uç noktasını bulunuz ve tabloyu doldurunuz.

Yön	Yer Adı	Paralel / Meridyen	Yarım Küre
Kuzey	İnceburun Burnu (Sinop)	42°- 06' Kuzey Paraleli	Kuzey / Doğu
Güney	Anamur Burnu (Mersin)	36°- 00' Kuzey Paraleli	Kuzey / Doğu
Doğu	Dilucu (Iğdır)	44°- 48' Doğu Meridyeni	Kuzey / Doğu
Batı	Bababurnu (Çanakkale)	26°- 00' Doğu Meridyeni	Kuzey / Doğu

2. Astronotların güvenli bir iniş yapabilmesi ve kapsülden çıktıklarında onları nasıl bir ortamın beklediğini bilmeleri çok önemli.

Onlara bu konuda yardımcı olmak için aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

a) 36°– 42° Kuzey paraleli hangi iklim kuşağına girer? Bu kuşağın temel özelliklerini yazınız.

İklim kuşağı: Ilıman Kuşak (Orta Kuşak)

Temel özellikleri:

- Dört mevsim belirgin biçimde yaşanır.
- Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer (Akdeniz'de); iç kesimlerde karasal iklim etkisi görülür.
- Güneş ışınları yıl içinde dik değil, eğik gelir; bu nedenle sıcaklık değerleri ılımandır.

b) Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili bir ülkedir.

Bu durumun iklime ne gibi etkileri olduğunu açıklayınız.

Deniz kıyılarında nem oranı yüksektir; bu nedenle yağış miktarı iç kesimlere göre fazladır. Denizler ısıyı yavaş alıp yavaş verdiğinden kıyı bölgelerde sıcaklık farkları iç kesimlere göre daha azdır (yumuşatıcı etki). Karadeniz kıyısında yağışlı ve serin; Ege Denizi ve Akdeniz kıyılarında Akdeniz iklimi; iç kesimlerde ise karasal iklim görülür. Denizden esen rüzgarlar iklim çeşitliliğini artırır.

c) Türkiye 5° Kuzey paralelinde olsaydı iklimi bu durumdan nasıl etkilenirdi? Gerekçenizle birlikte yazınız.

5° Kuzey paraleli, Ekvator'a çok yakın tropikal kuşakta yer alır.

Beklenen değişimler:

- Sıcaklıklar yıl boyunca yüksek (25 - 35°C) seyreder, dört mevsim ortadan kalkardı.
- Yoğun ve düzensiz yağışlar; muson iklimini oluşturabilirdi.
- Yoğun nemli hava, sık tropikal ormanlar; ülkemizin bugünkü tarım ürünleri tamamen değişirdi.

D

Uzayda Kaybolan Araştırmacılar

Tebrikler! Az önce hesapladığınız bu hassas koordinatları uzay aracının sistemine başarıyla yüklediniz. Araştırmacılar verdiğiniz bu doğru koordinatlarla Türkiye'ye güvenli bir iniş yaptılar ve size teşekkür ediyorlar. Ancak şimdi de indikleri bu ülkenin göreceli konumunu (çevresindeki kıtalar, denizler, komşular vb.) merak ediyorlar. **Onlara rehberlik etmeye devam etmek için aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

1. Dünya haritasından yararlanarak Türkiye'nin göreceli konumu ile ilgili bilgileri tabloya yazınız.

Yön	Türkiye'nin Göreceli Konumu
Kuzey	Karadeniz bulunur. Karadeniz'in kuzeyinde Ukrayna, Romanya ve Rusya yer alır.
Güney	Akdeniz bulunur. Türkiye'nin güneyinde Suriye ve Irak yer alır.
Doğu	Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan (Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti) ve İran ile komşudur.
Batı	Ege Denizi bulunur. Türkiye, batıda Yunanistan ve Bulgaristan ile komşudur. Ayrıca Marmara Denizi, İstanbul Boğazı ve Çanakkale Boğazı sayesinde Avrupa ile Asya arasında önemli bir geçiş konumundadır.

2. Astronotlar Türkiye'deki görevlerini tamamladıktan sonra bir sonraki iniş hedeflerinin Antarktika olacağını açıkladılar. Dijital atlasınızı kullanarak şu an bulundukları Türkiye ile gidecekleri Antarktika'nın göreceli (özel) konumlarını karşılaştırınız.

Astronotları yeni görevlerine hazırlamak için iki yer arasındaki bu konum farklılığını; insan yaşamını, ulaşım imkânlarını ve ekonomik faaliyetleri nasıl etkilediğini kısaca açıklayınız.

- Türkiye: 36°– 42° K paraleli, ılıman kuşak, ticaret yollarının ortasında, kara komşularına yakın.
- Antarktika: 66°– 90° G paraleli, kutup kuşağı, hiçbir kara kütlesine ve ticaret yoluna yakın değil.

İnsan yaşamına etkisi:

- Türkiye tarih boyunca yoğun insan yerleşimine ve kentleşmeye sahne olmuştur.
- Antarktika'da kalıcı insan yerleşimi yoktur; yalnızca araştırma istasyonları bulunur.

Ekonomiye etkisi:

- Türkiye'nin konumu ticaret, turizm ve tarım açısından büyük avantaj sağlar.
- Antarktika'nın konumu ekonomik faaliyeti neredeyse imkânsız kılar.

Ulaşıma etkisi:

- Türkiye uluslararası hava ve deniz yollarının kavşağındadır.
- Antarktika'ya ulaşım son derece güç ve maliyetlidir; ticari ulaşım yok denecek kadar azdır.

E

Uzayda Kaybolan Araştırmacılar

Araştırmacılar Türkiye'yi çok beğendiler. Sizden, Türkiye'yi hatırlamak ve gidecekleri yerdeki diğer arkadaşlarına anlatmak için bazı materyaller istiyorlar.

1. Araştırmacılar için, Türkiye'yi tanıtan bir kart hazırlayınız.

Türkiye haritası (çiziniz / yapıştırınız)

- Kuzey-güney paralel aralığı: _____
- Doğu-batı meridyen aralığı: _____
- Yarım küre: _____
- Ülke kodu: _____

- Komşu kıtalar: _____
- Komşu denizler: _____
- Önemli boğazlar: _____
- Kara komşuları: _____

Ülke sloganım: _____

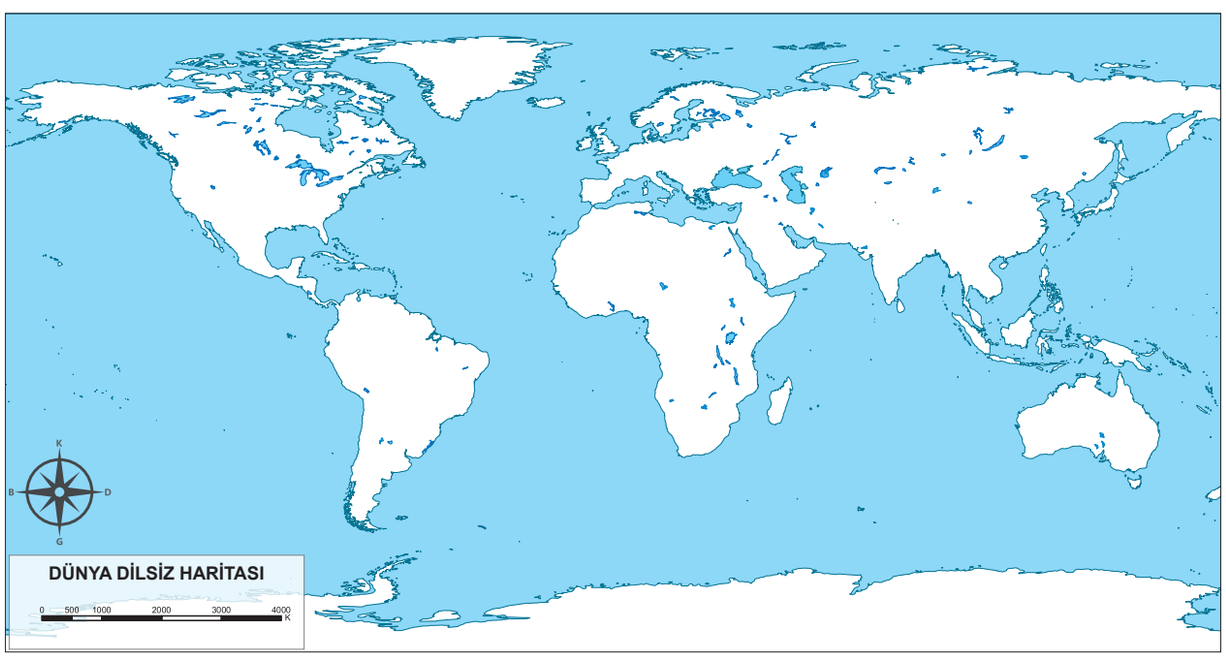
2. Aşağıdaki alana Türkiye'yi tanıtan, bir turizm broşürü tasarlayınız.

Broşürünüzde şu beş bölüm mutlaka yer almalıdır:

- Doğal Güzellikleri: Göller, dağlar, plajlar, milli parklar, şelaleler vb.
- Tarihî ve Kültürel Yerleri: Kaleler, müzeler, camiler, antik kentler, ören yerleri vb.
- Yöresel Lezzetleri: Ülkemize özgü yemek ve tatlılar.
- Neden Önemliyiz? Konumumuzun bize kazandırdığı en az 3 özellik (Örneğin: İstanbul Boğazı'na sahip olmak gibi).
- Türkiye'yi ziyaret edenlerin görmesini istediğiniz yerlerin fotoğrafları.

3. Aşağıdaki yönergeleri verilen Dünya dilsiz haritasında uygulayınız.

- Asya (Sarı), Avrupa (Turuncu), Afrika (Kırmızı), Kuzey Amerika (Mor) kıtalarını belirtilen renklere göre boyayınız.
- Atlas Okyanusu, Hint Okyanusu, Büyük Okyanus, Arktik ve Güney Okyanus'u haritadaki yerlerine yazınız.
- Boyadıktan ve okyanusları yazdıktan sonra Türkiye'yi harita üzerinde ay yıldız ile işaretleyiniz ve haritanın altına bu konumun ticaret açısından ne anlam ifade ettiğini bir cümleyle yazınız.

Ticaret notu: Türkiye, iki kıta arasındaki konumuyla Avrupa'dan Asya'ya uzanan ticaret yollarının en kritik geçiş noktasında yer almaktadır.

Öz Değerlendirme Formu

Öğrencinin

Adı Soyadı : ..... Tarih: .....

Sınıfı /Numarası : .....

Aşağıda verilen ifadeler yaptığınız etkinlikte kendi duygu ve düşüncelerinizi fark etmeniz için hazırlanmıştır. İlgili ifadeler size uygun değilse "**Hayır**"ı biraz uygunsa "**Kısmen**"i çok uygunsa "**Evet**"i, (**X**) ile işaretleyiniz. Tüm ifadeleri işaretlemeyi unutmayınız.

	İfadeler	Hayır	Kısmen	Evet
1	Etkinlik öncesinde yönergeleri takip ederek gerekli ön hazırlığı yaptım.			
2	Etkinlik sırasında verilen videodan ve atlastan etkili bir şekilde yararlandım.			
3	Ülkemizin mutlak ve göreceli konum özelliklerini doğru bir şekilde belirledim.			
4	Kıtaların ve okyanusların dünya üzerindeki göreceli konumlarını harita üzerinde belirledim.			
5	Kıtaların ve okyanusların yerlerini harita üzerinde işaretleyerek görselleştirdim.			
6	Ülkemizin sahip olduğu konum özelliklerinin (kıtalara, denizlere ve koordinatlara göre) sonuçlarını kendi cümlelerimle özetledim.			

Açıklama: Aşağıdaki soruları, etkinlikle ilgili görüşlerinizi dikkate alarak yanıtlayınız.

1. **Bu etkinlikte en çok keyif aldığım bölüm:**

.....

2. **Bu etkinlikte en çok zorlandığım / desteğe ihtiyaç duyduğum bölüm:**

.....

3. **Etkinliği yeniden yapacak olsaydım şunlara dikkat ederdim:**

.....

NOTLAR

ÇÖZÜM VİDEO

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

SOSYAL BİLGİLER

6. SINIF

I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

CEVAP ANAHTARI

SB.6.2.2. Ülkemizin doğal ve beşerî çevre özellikleri arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme

SB.6.2.2. Ülkemizin doğal ve beşerî çevre özellikleri arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme

a) Ülkemizdeki doğal ve beşerî çevre özelliklerini belirler.
b) Ülkemizdeki doğal ve beşerî çevre özellikleri arasındaki ilişkiyi belirler.

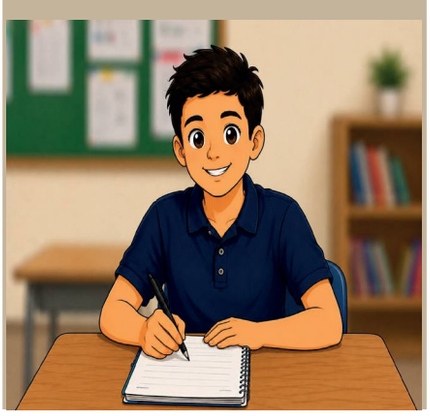
SB.6.2.2

DOĞAL VE BEŞERÎ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ YAŞANTIMIZI NASIL ETKİLİYOR?

Merhaba, ben Zeynep. Bizim buralarda dağlar denize çok yakın uzanır. Yağış boldur, ormanlar geniş yer kaplar. Evler çoğu yerde yamaçlara kurulmuş-tur. Düz alan az olduğu için tarım alanları parçalıdır. Çay bahçeleri yamaçlara tutunmuş gibi görünür. Kıyı boyunca yollar; tüneller ve viyadüklerle ilerler. Deniz, balıkçılık için önemli bir geçim kaynağıdır.

Merhaba, ben Ömer. Yaşadığım yerde geniş düzlükler vardır. Yazlar sıcak ve kurak geçer. Büyük akarsular her yerde görülmez. Tahıl tarımı yaygındır. Köyler ve şehirler genellikle ulaşım yollarına, ovalara ve su kaynaklarına yakın kurulmuştur. Rüzgârı çok alan bazı alanlarda enerji santralleri dikkat çeker.

Merhaba, ben Eylül. Benim yaşadığım yerde deniz, boğaz, limanlar, sanayi tesisleri iç içedir. Ulaşım imkânları gelişmiştir. Verimli ovalar, uygun iklim ve elverişli konum ekonomik faaliyetleri çeşitlendirmiştir. Ancak nüfusun yoğun olması trafik, hava kirliliği ve doğal alanların azalması gibi sorunları da beraberinde getirmiştir.

A **Zeynep, Ömer ve Eylül'ün yaşadıkları yerlere ait açıklamalarını inceleyiniz. Açıklamalarda geçen doğal çevre özellikleri ile beşerî çevre özelliklerini belirleyiniz. Doğal çevrenin insan yaşamını nasıl etkilediğini tabloya yazınız.**

	Doğal çevre özelliği	Beşerî çevre özelliği	Doğal çevrenin insan yaşamına etkisi
Zeynep	Dağlık alanlar, fazla yağış, ormanlar	Balıkçılık, yamaç yerleşmeleri, çay tarımı	Dağlık yapı nedeniyle evler yamaçlara kurulmuştur. Yağışın fazla olması çay tarımını ve ormanların gelişmesini sağlamıştır.
Ömer	Geniş düzlükler, kurak iklim	Tahıl tarımı, enerji santralleri, yerleşmeler	Kuraklık nedeniyle tahıl tarımı yaygındır. Yerleşmeler su kaynaklarına yakın kurulmuştur.
Eylül	Denizler, boğaz, verimli ovalar	Sanayi, limanlar, yoğun nüfus	Ulaşım ve sanayinin gelişmesi nüfus yoğunluğunu artırmıştır.

B **Aşağıdaki gazete haberlerinde Zeynep, Ömer ve Eylül'ün yaşadıkları yerlere dair bazı sorunlar verilmiştir.**

Haber 1

Trabzon'da Heyelan Riski Nedeniyle Bazı Evler Tahliye Edildi

Haber 2

Kuraklık Nedeniyle Kırşehir'de Bazı Tarım Alanlarında Verim Düştü

Haber 3

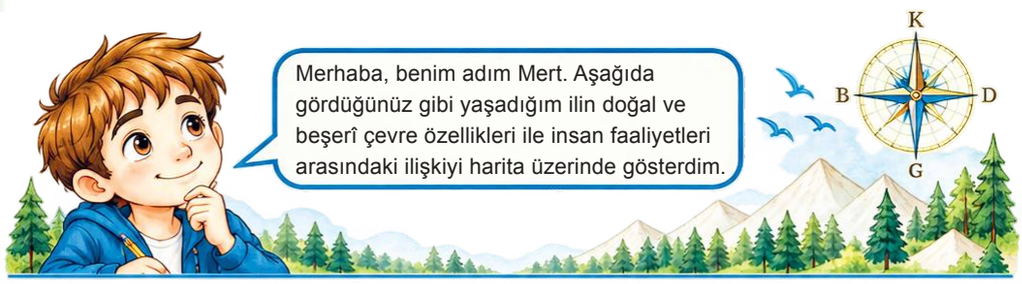
İstanbul'da Trafik Yoğunluğu Yeni Ulaşım Projelerini Gündeme Getirdi

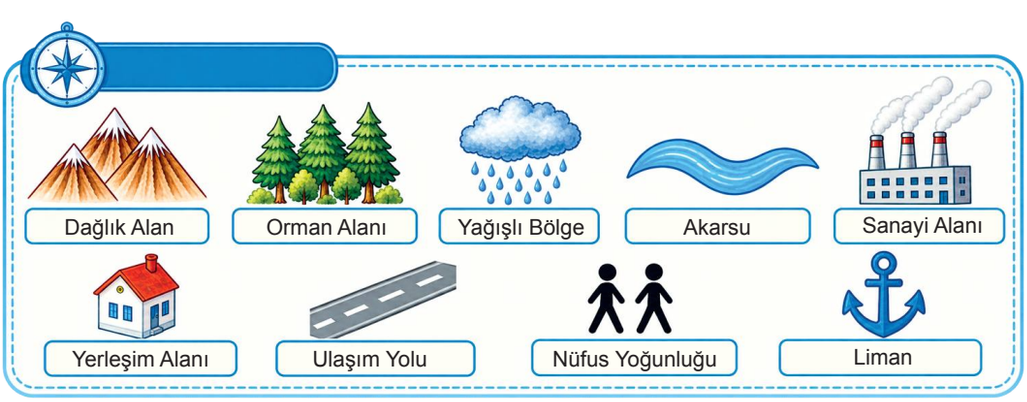
Haberlerde verilen sorunların nedenini, insan yaşamına etkilerini ve çözüm önerilerini tabloya yazınız

Haber	Sorunun Nedeni	İnsan Yaşamına Etkisi	Çözüm Önerisi
Haber 1	Fazla yağış ve eğimli arazi	Heyelan riski oluşmuş, insanlar evlerini boşaltmak zorunda kalmıştır.	Güvenli alanlara yerleşim yapılmalı, ağaçlandırma çalışmaları artırılmalıdır.
Haber 2	Kuraklık olması ve yağış azlığı	Tarım ürünlerinde verim düşmüştür.	Su tasarrufu yapılmalı, modern sulama yöntemleri kullanılmalıdır.
Haber 3	Yoğun nüfus ve araç sayısının fazla olması	Trafik yoğunluğu artmış, ulaşım zorlaşmıştır.	Toplu taşıma geliştirilmeli, yeni ulaşım projeleri yapılmalıdır.

C

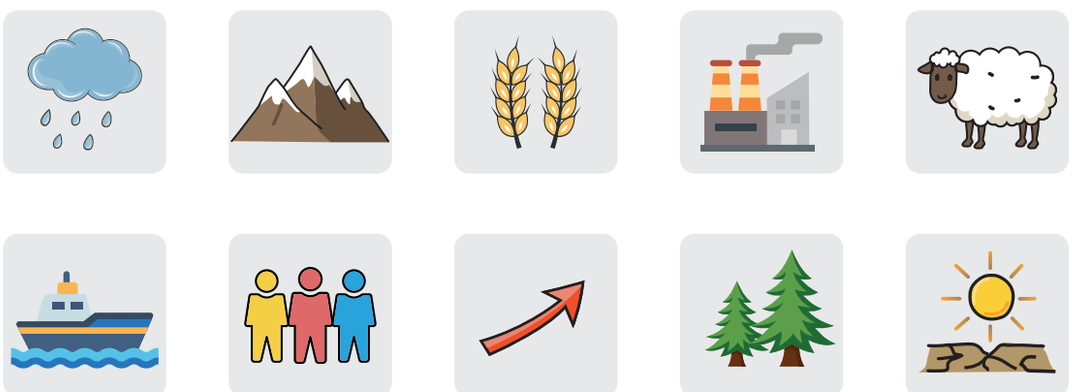

Merhaba, benim adım Mert. Aşağıda gördüğünüz gibi yaşadığım ilin doğal ve beşerî çevre özellikleri ile insan faaliyetleri arasındaki ilişkiyi harita üzerinde gösterdim.
K
B
D
G

Dağlık alanlar ulaşımı zorlaştır. Yollar virajlıdır, tünel ve viyadük ihtiyacı artar.
Dağlık alanlar ulaşımı zorlaştır. Yollar virajlıdır, tünel ve viyadük ihtiyacı artar.
Su kaynaklarına yakın yerlerde yerleşme ve tarım faaliyetleri gelişir.
Sanayinin geliştiği yerlerde iş imkanı arttığı için nüfus yoğunlaşır.
Akarsular üzerine köprüler kurularak ulaşım kolaylaşır.
Deniz kıyısındaki liman faaliyetleri ve balıkçılık yapılır, turizm gelişir.

Dağlık Alan
Orman Alanı
Yağışlı Bölge
Akarsu
Sanayi Alanı
Yerleşim Alanı
Ulaşım Yolu
Nüfus Yoğunluğu
Liman

1. Aşağıdaki sembolleri, bilgi kartlarını ve örnek ilişkilendirmeleri inceleyiniz.

ÖRNEK SEMBOLLER:

ÖRNEK BİLGİ KARTLARI:

Yağışın fazla olduğu yerlerde ormanlar geniş yer kaplar.

Sanayinin geliştiği yerlerde nüfus yoğundur.

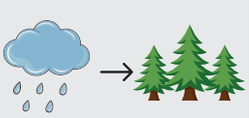

Dağlık alanlarda ulaşım zor şartlarda gerçekleşir.

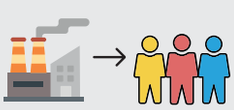

Kurak alanlarda tarım zor şartlarda yapılır.

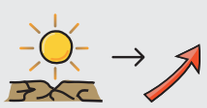
ÖRNEK İLİŞKİLENDİRME:

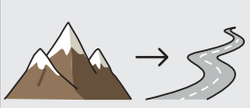
Yağış fazla - Geniş orman arazisi

Sanayi gelişmiş - Nüfus yoğun

Artan kuraklık - Başka yerleşim alanlarına göç

Dağlık alanlar - Ulaşım şartlarının zorlaşması

2. Siz de yaşadığınız ilin doğal ve beşerî çevre özellikleri ile insan faaliyetleri arasındaki ilişkiyi yukarıdaki örnekteki gibi resim kâğıdına çizdiğiniz harita üzerinde gösteriniz.

3. Yaşadığınız ilin doğal ve beşerî çevre özellikleri ile insan faaliyetleri arasındaki ilişkiyi yukarıdaki örnekteki gibi resim kâğıdına çizdiğiniz harita üzerinde gösteriniz.

NOTLAR

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

SOSYAL BİLGİLER

6. SINIF

I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

CEVAP ANAHTARI

SB.6.2.3. Ülkemizin Türk dünyasıyla kültürel iş birliklerini yorumlayabilme

SB.6.2.3. Ülkemizin Türk dünyasıyla kültürel iş birliklerini yorumlayabilme

a) Ülkemizin Türk dünyası ile kültürel iş birliklerini inceler.
b) Ülkemizin Türk dünyası ile kültürel iş birliklerini bağlamdan kopmadan dönüştürür.
c) Ülkemizin Türk dünyasıyla kültürel iş birliklerini nesnel, doğru ve anlamı değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade eder.

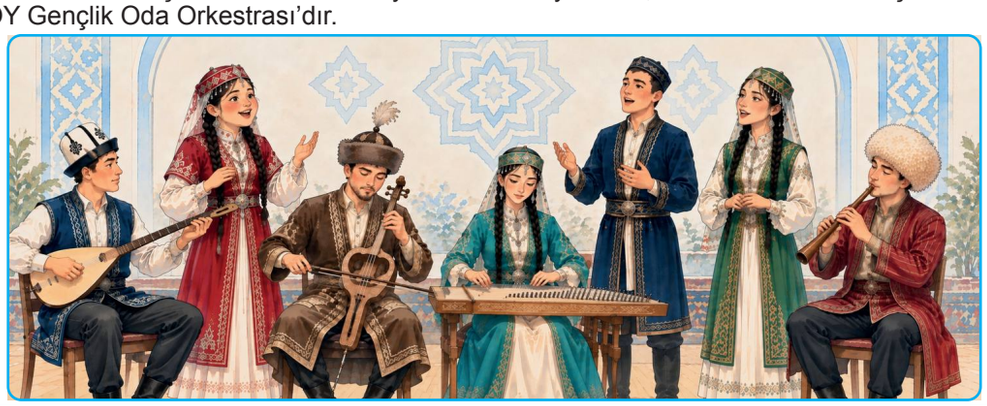
SB.6.2.3

DEDE KORKUT'UN ÇOCUKLARI

Türk dünyası sadece sınırlar demek değildir; o sınırlardan taşan ortak bir dildir, ezgidir ve tarihtir. Türkiye; Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan gibi kardeş ülkelerle el ele vererek bu ortak mirası korumak için projeler yürütüyor. Bunlardan biri Türk dünyası tarafından kurulan TÜRKSOY'dur. TÜRKSOY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı), Türk dili konuşan ülkeler ve topluluklar arasında kültürel iş birliğini sağlamak, ortak Türk kültürünü araştırmak, geliştirmek ve dünyaya tanıtmak amacıyla 1993 yılında kurulan uluslararası bir kuruluştur, merkezi Ankara'dadır. TÜRKSOY, bu iş birliğinin "Kültürel UNESCO"su olarak bilinmektedir.

TÜRKSOY'un girişimleri sonucunda hayata geçen 3 farklı sanat topluluğu bulunmaktadır. Bunlar TÜRKSOY üyesi ülkelerin millî çalgılarını bir araya getiren TÜRKSOY Halk Çalgıları Orkestrası, kurulduğu yıl Avrupa Koro oyunlarında 3 altın madalya alan TÜRKSOY Gençlik Korosu ve kuruluşundan itibaren dünyanın dört bir yanında, sanatseverlerle buluşan TÜRKSOY Gençlik Oda Orkestrası'dır.

A **TÜRKSOY'un bu girişimleri sayesinde üye ülkeler arasında kültürel ve sanatsal pek çok iş birliği gerçekleştirilmiştir.**

1. **Siz de TÜRKSOY üye ülkelerinin daha çok hangi millî çalgıları kullandıklarını araştırarak aşağıdaki tabloya yazınız.**

Ülke	Kullanılan Millî Çalgılar
Türkiye	Bağlama, kabak kemane, mey, kaval, ney, kanun, kemençe
Azerbaycan	Tar, kamança, balaban, nağara
Kazakistan	Dombra, kıl kopuz, şerter, garmon, jetigen
Kırgızistan	Komuz, kıl kıyak, ağız komuzu
Özbekistan	Rud, rebab, doira, gıccek, çatgan
Türkmenistan	Dutar, gıcak, ruhab
Tataristan	Kuray, kuran

TÜRKSOY bünyesinde oluşturulan sanat topluluklarının Türk kültürüne katkılarının neler olabileceğini yazınız.

Farklı lehçeleri konuşan ancak aynı ritim duygusuna sahip olan sanatçılar, “Dilde, fikirde, işte birlik” ilkesini sanat aracılığıyla somutlaştırmıştır. Unutulmaya yüz tutmuş yerel çalgıların ve tekniklerin modern orkestrasyon içinde kullanılması, bu çalgıların genç nesiller tarafından tanınmasını sağlar. Bu topluluklar, Türk dünyasının zengin ses çeşitliliğini tek bir armonide birleştirerek “farklılık içinde birlik” mesajını tüm dünyaya en estetik şekilde iletmektedir.

B **TÜRKSOY’a üye ülkelerden birini seçerek o ülkeyi tanıtan bir afiş hazırlayınız. Afişinizde aşağıdaki unsurlara yer veriniz.**

- Bayrak
- Geleneksel yemek
- Kültürel etkinlik
- Türkiye ile ortak yönler

C **Aşağıda Türkiye'nin Türk dünyası ile yaptığı bazı iş birliği haberleri yer almaktadır.**

HABER 1

Ortak Tarih Kitabı

Türk Konseyi üye ülkeleri okullarda okutulacak ortak tarih kitabını onayladı.

HABER 2

TİKA'dan Restorasyon

Türkiye, Moğolistan'daki Bilge Kağan Yazıtları'nın korunması için müze inşa etti.

1. **Haber 1'deki** "Ortak Tarih Kitabı" **projesi, gelecekte bu ülkeler arasındaki ilişkileri nasıl etkileyebilir? Açıklayınız.**

Ortak bir tarih bilinci oluşturur. Bu da ülkeler arasındaki ön yargıları yıkar, diplomatik ve sosyal dayanışmayı güçlendirir. Ortak bir gelecek vizyonu sağlar.

2. **Türkiye'nin Moğolistan'da Bilge Kağan Anıtları için müze inşa ederek neyi amaçlamış olabileceğini açıklayınız.**

Türkiye Moğolistan'da Bilge Kağan Anıtları için müze inşa ederek Türk tarihi için önemli olan bu anıtları koruma altına altına almayı amaçlamıştır.

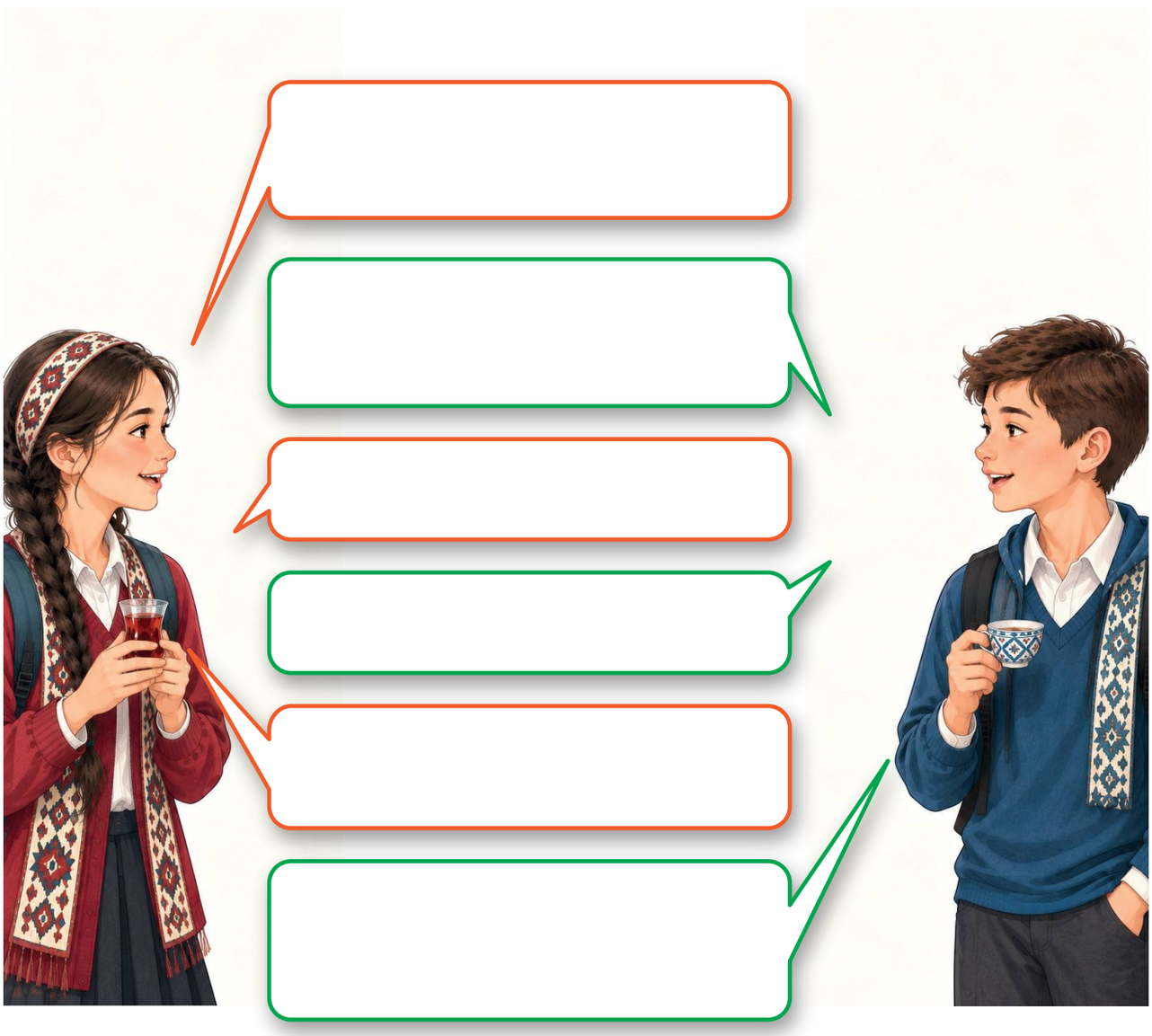
Ç **Kendinizi TÜRKSOY proje koordinatörü yerine koyarak Türk dünyasındaki gençleri birbirine yakınlaştıracak bir etkinlik tasarlayınız. Etkinliğinizi aşağıda verilen şablona yazınız.**

Etkinlik Adı : .....

Etkinliğin Amacı : .....
.....

İçerik (Ne yapılacak?):
(Örneğin: Dijital oyun turnuvası, ortak mutfak festivali, öğrenci değişim programı vb.)

D **İki farklı Türk devletinden gelen iki arkadaşın ortak bir kültürel değerimiz olan çay kültürü üzerine konuşmasını yansıtacak şekilde aşağıdaki konuşma balonlarını doldurunuz.**

"Kültürel iş birliği sadece geçmişi hatırlamak değil, geleceği birlikte inşa etmektir." **diyen bir araştırmacı, Türkiye'nin Türk dünyasına yönelik yürüttüğü hangi faaliyeti bu görüşüne kanıt olarak gösterebilir? Açıklayınız.**

Ortak Dil ve Tarih çalışmaları kanıt gösterilebilir. Çünkü dil ve tarih bir milletin düşünce yapısını ve gelecekteki iletişim dilini belirler.

NOTLAR

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

SOSYAL BİLGİLER

6. SINIF

I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

CEVAP ANAHTARI

SB.6.3.1. Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkılarını sorgulayabilme

SB.6.3.1. Türkistan’da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkılarını sorgulayabilme

a) Türkistan’da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında merak ettiği konuyu tanımlar.
b) Türkistan’da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında verilen kaynaklara dayanarak sorular sorar.
c) Türkistan’da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında verilen kaynaklardan bilgi toplar.
ç) Türkistan’da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirir.
d) Türkistan’da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında toplana bilgiler üzerinden çıkarım yapar.

SB.6.3.1

TÜRKİSTAN

6. sınıf öğrencileri Mert, Deniz ve Mehmet, okullarında düzenlenecek olan “Köklerimizin İzinde: İlk Türk Devletlerinin Medeniyete Katkıları” başlıklı Genç Tarihçiler Sempozyumu’na okul temsilcisi olarak katılmaya hak kazanmışlardır. Sunum dosyalarını hazırlamak ve jüri önünde güçlü bir savunma gerçekleştirmek için araştırmalara başlarlar. Öncelikle büyük devletlerin doğup geliştiği Türkistan coğrafyasının fiziki ve iklimsel koşullarını değerlendirmek için Türkistan haritasını incelemeye başlarlar ve elde ettikleri sonuçları bir metne çevirirler.

Türkistan, geniş bozkırları ve sert iklimiyle Türk tarihinin başladığı ve şekillendiği çok önemli bir coğrafyadır. Bu bölgenin yapısı, içinde yaşayan insanların hayat tarzını doğrudan etkilemiştir. Topraklarının büyük bir kısmının tarıma uygun olmaması Türk boylarını, geçimlerini sağlamak için geniş otlaklarda hayvancılık yapmaya yönlendirmiştir. Hayvanlarına taze ot bulabilmek için de mevsimlere göre yer değiştiren “konargöçer” bir yaşam tarzını seçmişlerdir. Bazı boylar ise, kalıcı olarak yerleşik hayata geçmişlerdir. Bu güçlü ve mücadeleci yaşam kültürü sayesinde bölgede Asya Hun, Göktürk ve Uygur gibi büyük Türk devletleri kurulmuştur. Bu yüzden Türkistan; Türk kültürünün, geleneklerinin ve devlet kurma fikrinin doğup geliştiği gerçek bir yurt olarak kabul edilir.

A **Aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

1. **Mert, Deniz ve Mehmet'in hazırlamış olduğu metinden yola çıkarak aşağıda verilen yönergeleri takip ediniz.**
   - Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında merak ettiğiniz konuyla yazınız.
   - Merak kutunuzdan, araştırmak istediğiniz bir konuyla ilgili soruyu seçiniz.
   - Seçtiğiniz konu hakkında kısa bir araştırma yapıp araştırmanızı özetleyiniz.

MERAK KUTUNUZ	SEÇTİĞİNİZ KONU	ARAŞTIRMANIZIN ÖZETİ
• Türkistan'ın bozkır coğrafyası Türk yaşam biçimini nasıl şekillendirdi? • Asya Hun, Göktürk ve Uygur devletleri birbirinden devletlerini birbirinden ayıran farklar nelerdir?	Türkistan'ın bozkır coğrafyası Türk yaşam biçimini nasıl şekillendirdi?	Türkistan'da geniş bozkırlar olduğu için Türkler hayvancılıkla uğraşmıştır. Hayvanlarına otlak bulmak zorunda oldukları için, konargöçer yaşamışlardır.

2. **Türkistan'da kurulan ilk Türk devletleri döneminde yaşasaydınız en çok deneyimlemek istediğiniz şey ne olurdu? Açıklayınız.**

Türkistan'da kurulan ilk Türk devletleri döneminde yaşasaydım en çok at binmeyi ve askerlik eğitimi almayı isterdim. Çünkü atlı yaşam Türklerin günlük hayatının önemli bir parçasıydı ve bu sayede hem ülkemi koruyabilir hem de yeni yerler keşfedebilirdim.

GEÇMİŞİN İZİNDE TÜRKLER

Doğu Türkistan'da yapılan arkeolojik kazılarda, içinde Türk arkeologların da bulunduğu bir ekip Türklere ait olduğu düşünülen birçok eseri gün yüzüne çıkardı. Kazı alanında; üzengi, üzerinde on çentik bulunan bir mühür, ok uçları gibi birçok eser bulundu. Bulunan bu on çentikli mührün Mete Han'ın askerî yapıya getirdiği onlu sistem için kullanıldığı düşünülmektedir. Ayrıca kazı alanının yakınında yerleşik yaşama geçen Uygurlara ait olduğu düşünülen şehir kalıntıları ve matbaa harflerine benzeyen kalıplara da ulaşıldı. Son olarakta belirlenen kazı alanında Hakan'ın eşi Hatun'a ait olduğu düşünülen bir kurgan (oda mezar) da keşfedildi. Kurganda, çeşitli günlük hayatta kullanılabilecek aletler, altından bir başlık, özenle işlenmiş üzerinde hayvan figürleri olan halı parçası olduğu düşünülen eserler bulunmuştur. Bu tarihî keşif sayesinde binlerce yıl önce yaşamış Türk medeniyetlerine dair önemli bilgilere ulaşılacağı düşünülmektedir.

Mert, Deniz ve Mehmet coğrafyanın yaşam üzerindeki etkilerini inceledikten sonra, sunumları için o döneme ait gerçek kanıtlar aramaya başladılar. İncelediklerini bir arkeoloji dergisinde yayımlanan yeni bir kazı haberi dikkatlerini çekti. Sunumlarında bu tarihî bulguları kullanmak için haberi dosyalarına eklediler.

Haber metnine göre ve edindiğiniz kaynaklara göre aşağıda yer alan soruları yanıtlayınız.

1. **Aşağıda yer alan 5N1K kutularına en az bir soru yazınız.**

NE?	NEREDE?	NE ZAMAN?
Doğu Türkistan'daki kazılarda ne bulunmuştur?	Arkeolojik kazı nerede yapılmıştır?	Türkistan'daki arkeolojik kazılar ne zaman yapılmaya başlanmıştır?

NASIL?	NİÇİN?	KİM?
Bulunan on çentikli mühür askeri sistemde nasıl kullanılmış olabilir?	Uygurlar niçin yerleşik yaşama geçmiş olabilirler?	Askerî sistemde onlu sistemi ilk kim bulmuştur?

2. **Metinde geçen** "üzerinde on çentik bulunan bir mühür" **ile Mete Han'ın kurduğu** "onlu sistem" **arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Açıklayınız.**

Mete Han tarafından kurulan onlu sistem; on, yüz, bin ve on bin kişilik askerî birliklerden oluşuyordu. Her birlik, komutanına doğrudan bağlıydı ve bu hiyerarşik yapı emir komuta zincirini güçlendiriyordu. On çentikli mühür bu yapıyla ilişkilendirildiğinde mührün on kişilik birlik komutanına ya da onluk birliklerin yetki belgelerine ait bir resmî damga olabileceği düşünülmektedir.

3. **Kazı alanında hem atlı göçebe kültürüne ait** "üzengi" **ve** "ok uçları" **gibi parçaların, hem de** "şehir kalıntıları" **ve** "matbaa kalıplarının" **bir arada bulunması, o bölgede yaşamış Türk topluluklarının yaşam biçimine yönelik hangi bilgilere ulaşmamızı sağlar? Açıklayınız.**

Kazı alanında üzengi ve ok uçları gibi atlı konargöçer kültürüne ait bulgular ile şehir kalıntıları ve matbaa kalıpları gibi yerleşik medeniyete özgü unsurların bir arada bulunması; bölgede farklı yaşam biçimlerinin iç içe geçtiğini göstermektedir. Bu durum, Türk toplulukların yalnızca göçebe olmadığını, zamanla yerleşik hayata geçen Uygurlar gibi devletlerin şehirler kurduğunu, ticaret ve kültürel üretimle de ilgilendiğini ortaya koymaktadır.

4. **Bu kurganda** "Hakan'ın eşi Hatun'a" **ait altın başlık ve değerli eşyaların bulunması, o dönemdeki Türk toplumunda kadının toplumdaki yeriyle ilgili hangi bilgilere ulaşmamımızı sağlar? Araştırınız ve bir örnek üzerinden açıklayınız.**

Kurganda altın başlık ve özenle işlenmiş değerli eşyaların bulunması, bu kadının toplumda yüksek bir statüye sahip olduğunu göstermektedir. Türk toplumunda kadın; siyasi, sosyal ve askeri alanda erkeklerle eşit haklara sahipti. Kağanın eşi Hatun devlet işlerinde söz sahibiydi, yabancı elçileri kabul ederdi.

5. Arkeolojik kazı ile ilgili verilen tabloyu metinden ve genel ağdan yararlanarak doldurunuz.

Bulunan Nesne	İlgili Olduğu Alan	Günümüz Mirasına Katkısı
Onlu Mühür	Ordu Teşkilâtı	Onlu sistem, düzenli ordunun temelini attı; Osmanlı ve sonraki Türk devletlerinin askerî örgütlenmesine model oldu.
Üzengi	Ulaşım ve Askerlik	At üzerinde denge sağlayan üzengi, süvari savaşını dönüştürdü; Türklerin askerî üstünlüğünün simgesi hâline geldi ve Avrupa'ya yayıldı.
Matbaa Kalıpları	Kültür ve Eğitim	Uygurların matbaa kalıpları bilginin çoğaltılmasına öncülük etti; dinî ve edebî metinlerin geniş coğrafyalara yayılmasını sağladı.
Şehir Kalıntıları	Mimarî ve Yerleşik Yaşam	Uygurların kurduğu şehirler ticaretin ve kültürel üretimin merkezi oldu; kentsel yaşam geleneğini Türk tarihine kazandırdı.
Halı	Sanat ve estetik	Hayvan figürlü halı, Türk el sanatlarının köklü geleneğini yansıtır; günümüz Türk halıcılık sanatının ve kilim motiflerinin öncüsüdür.

C Tarihî eserleri inceleyen Mert, Deniz ve Mehmet, yazılı kaynaklara geçmeye karar verirler. Uygurların matbaa kalıplarından yola çıkarak o dönemin kültürünü ve devlet yapısını anlatan kaynak A ve kaynak B metnine ulaşırlar.

Kaynak A:
Uygurlar, 8. yüzyılda geliştirdikleri alfabe ile pek çok dinî ve edebî metni Türkçeye aktardı. Manihaizm ve Budizm'i benimseyen Uygurlar, bu dinlerin metinlerini kendi yazıları ile çoğaltarak bilginin yayılmasına öncülük etti.

Kaynak B:
Uygur alfabesinin önemi yalnız dinî metinlerle sınırlı kalmadı. Moğol İmparatorluğu, Uygur alfabesini uyarlayarak resmî yazışmalarda kullanmışlardır. Dolayısıyla Uygur Alfabesi Moğol alfabesini doğrudan etkilemiştir.

1. Tabloda yer alan soruları belirtilen kaynaklara göre doldurunuz.

Sorular	Kaynak A'ya göre cevaplarım
Uygurlar, alfabeyi hangi yüzyıllarda geliştirmişlerdir?	8. yüzyılda (700'lü yıllar)
Uygurların hangi tür metinleri Türkçeye çevrilmiştir?	Dinî (Manihaizm ve Budizm'e ait) ve edebi metinler Türkçeye aktarılmıştır.
Uygurlar neyin yayılmasına öncülük etmişlerdir?	Bilginin (yazılı kültürün) yayılmasına öncülük etmişlerdir.

Sorular	Kaynak B'ya göre cevaplarım
Uygur alfabesinin Moğol İmparatorluğunda hangi alanda kullanılmıştır?	Resmî yazışma dili olarak kullanılmıştır.
Uygur Alfabesi hangi alfabeyi etkilemiştir?	Moğol alfabesi
Uygur alfabesi hangi metinlerle sınırlı kalmamıştır?	Yalnızca dinî metinlerle sınırlı kalmamış, resmî ve idari yazışmalarda da kullanılmıştır.

2. Verilen iki kaynaktan hareketle Uygurların medeniyetimize bıraktıkları en önemli mirasın ne olduğunu düşünüyorsunuz? Bu mirası anlatan etkileyici bir slogan yazınız.

En Önemli Miras: Uygur alfabesi, bilginin yazıya geçirilmesi ve farklı alfabelere ilham vermesi.

Slogan: Harflerimiz Türkistan'dan Doğdu, Dünyaya Yayıldı!

ç

Hazırlıklarını bitiren Mert, Deniz ve Mehmet sempozyumdaki sunumlarını yapmak için yerlerini aldı. Kendi konularıyla (Sosyal Yapı, Ekonomi, Hukuk) ilgili hazırladıkları konuşmaları yapmaya başladılar.

Aşağıda yer alan konuşmaları okuyunuz ve verilen soruları cevaplayınız.

Merhaba, ben Mert. Türk toplumunda kadınlar ailenin temel direği sayılırdı. Toplumda sosyal, siyasi ve askerî alanda erkeklerle eşit haklara sahipti. Kadınlar ata biner, gerekirse savaşa giderdi. Kağanın eşi olan hatun, devlet işlerinde söz sahibiydi; bazı hatunların yabancı elçileri bizzat kabul ettiği bilinmektedir.

Merhaba ben Deniz. Türkistan'da yaşayan Türk boyları, İpek Yolu üzerinde bulundukları için doğubatı ticaretinde etkin rol oynamışlardır. Hayvancılıkla geçimlerini sağlayan konargöçer Türkler, Uygurlar zamanında yerleşik yaşama geçerek şehirlerde pazarlar kurmuş değiştokuş esasına göre ticaret yapmışlardır.

Merhaba ben Mehmet. Türk devletlerinde hukuk, yazısız kurallar olan ancak herkesin uymak zorunda olduğu ve töre olarak adlandırılan kurallardır. Devletin yöneticisi kağan, aldığı bütün kararlarda töreye uymak zorundaydı. Devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı yere kurultay meclisi denilirdi. Danışma meclisi şeklinde olan bu mecliste son söz her zaman kağanındır.

1. Öğrencilerin paylaştıkları konuşmalardan yola çıkarak aşağıdaki ifadeler hakkında çıkarımda bulununuz.

a. İlk Türk devletlerinde kadının toplumdaki ve devlet yönetimindeki yeri hakkında ne söylenebilir? Bu durumu günümüzdeki kadın hakları ve toplum anlayışıyla kısaca karşılaştırınız.

İlk Türk devletlerinde kadın; ata biner, savaşa katılır, kurultayda söz söyler ve hatun sıfatıyla devleti yönetebilirdi. Bu durum, kadına verilen değerin yüzyıllar öncesine dayandığını göstermektedir. Günümüzde kadın hakları evrensel insan hakları çerçevesinde yasal güvence altına alınmış olsa da pratikte ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.

b. Türklerin İpek Yolu ticaretindeki rolü, medeniyetimize nasıl bir katkı sağlamış olabilir? Açıklayınız.

Türk boylarının İpek Yolu üzerindeki konumu, onları doğu ile batı arasında doğal bir köprüye dönüştürdü. Bu ticaret yolu sayesinde Türkler; ipek, baharat ve el sanatı ürünlerinin alım satımını yöneterek ekonomik güç kazandı. Daha da önemlisi, farklı medeniyetlerle kurulan bu ilişki kültürel bir alışverişe zemin hazırladı.

c. Töre anlayışı ile günümüz hukuk sistemleri arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Kurultay'ın günümüzde hangi kuruma benzediğini düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Töre, yazısız olmasına karşın kağandan köylüye kadar herkesin uymak zorunda olduğu evrensel kurallar bütünüydü; bu yönüyle günümüzdeki anayasa ve temel kanunlara benzemektedir. Törenin üstünlüğü ilkesi, hukukun üstünlüğü anlayışıyla örtüşmektedir. Kurultay ise devlet işlerini görüşen danışma meclisi niteliğiyle günümüzdeki Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne benzetilebilir.

d. Öğrencilerin konuşmalarından, edindiğiniz bilgilere göre; ilk Türk devletlerinin medeniyetimize hangi alanlarda katkılar sağladığını anlatan kısa bir metin yazınız.

Türkistan'da kurulan ilk Türk devletleri; askerlik, hukuk, ticaret, kültür ve toplumsal düzen gibi pek çok alanda kalıcı izler bırakmıştır. Asya Hunlarının geliştirdiği onlu ordu sistemi, tarihin ilk düzenli askeri örgütlenmesi olarak sonraki medeniyetlere model oluşturmuştur. Göktürkler, Orhun Yazıtları ile Türk dilini taşa kazıyarak kültürel belleğin korunmasına öncülük etmiştir. Uygurlar ise yerleşik hayata geçerek şehirler kurmuş, matbaa kalıplarıyla bilgiyi çoğaltmış ve geliştirdikleri alfabe ile Türkçe yazılı geleneğin temelini atmıştır. Kadına verilen toplumsal değer, kurultay geleneğiyle şekillenen katılımcı yönetim anlayışı ve İpek Yolu üzerindeki etkin ticaret politikası; bu devletlerin yalnızca kendi dönemleriyle sınırlı kalmayan, günümüze dek uzanan köklü bir miras bıraktığını açıkça göstermektedir.

2. Öğrencilerin paylaştığı bilgileri dikkate alarak aşağıda verilen ifadeleri yönergelere göre değerlendiriniz.

- Her ifadeyi Doğru (✓) veya Yanlış(X) olarak işaretleyiniz.
- İşaretlemenizin gerekçesini bir cümleyle açıklayıp hangi öğrencinin bilgisinden faydalandığınızı da belirtiniz.

a. Türk kadınları yalnızca ev işleriyle ilgilenirdi; siyasi ya da askerî konularla ilgilenmezlerdi.

☐ Doğru
☐ Yanlış

Gerekçeniz:

Mert'in kaynağına göre, Türk kadınları siyasi, sosyal ve askeri alanda erkeklerle eşit haklara sahipti. Hatun devlet işlerinde söz sahibiydi ve yabancı elçileri kabul ederdi.

b. Uygurlar yerleşik hayata geçerek şehirlerde ticaret yapmaya başlamışlardır.

☐ Doğru
☐ Yanlış

Gerekçeniz:

Deniz'in kaynağına göre, Uygurlar yerleşik yaşama geçerek şehirlerde pazarlar kurmuş ve değiş tokuş esasına göre ticaret yapmışlardır.

c. Kurultay'da son karar yetkisi her zaman Kağan'a aittir.

☐ Doğru
☐ Yanlış

Gerekçeniz:

Mehmet'in kaynağına göre, kurultay danışma meclisi niteliğinde olup son karar yetkisi kağana aittir.

NOTLAR

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

SOSYAL BİLGİLER

6. SINIF

I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

CEVAP ANAHTARI

SB.6.3.2. VII-XIII. yüzyıllar arasında İslam medeniyetinin eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarında insanlığın ortak mirasına katkılarına dair akıl yürütebilme

SB.6.3.2. VII-XIII. yüzyıllar arasında İslam medeniyetinin eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarında insanlığın ortak mirasına katkılarına dair akıl yürütebilme

a) İslam medeniyetinin insanlığın ortak mirasına katkılarını belirler.
b) İslam medeniyetinin insanlığın ortak mirasına yaptığı katkıları eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanları ile ilişkilendirir.
c) İslam medeniyetinin eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarında insanlığın ortak mirasına yaptığı katkılar hakkında çıkarım yapar.

SB.6.3.2

İSLAM MEDENİYETİNİN İNSANLIĞA MİRASI

İslam medeniyetinin farklı alanlardaki katkılarının anlatıldığı aşağıdaki kutularda verilen bilgileri okuyunuz.

BİLGİ KUTUSU 1

Hz. Muhammed (sav) Dönemi'nde Medine'de Mescid-i Nebevî'nin bir bölümüne "Suffe" adı verilmişti. Burada kalan bazı kişiler okuma yazmayı, Kur'an'ı ve günlük yaşamla ilgili bilgileri öğreniyordu. Bilgi sahibi olan kişiler öğrendiklerini başkalarına anlatıyor, böylece bilgi toplum içinde yayılıyordu. O dönemde öğrenmenin yalnızca çocuklar için değil, yetişkinler için de önemli olduğu düşünülüyordu.

BİLGİ KUTUSU 2

Abbâsîler Dönemi'nde Bağdat'ta kurulan Beytülhikme'de farklı bölgelerden gelen bilginler birlikte çalışıyordu. Burada matematik, astronomi, tıp ve geometri alanlarında araştırmalar yapılıyor; eski eserler çevrilerek geliştiriliyordu. Hint, Helen ve Yunan dünyasına ait bilgiler inceleniyor, bilim insanları gökyüzünü gözlemleyerek takvim ve zaman hesaplamaları yapıyordu. Daha sonra bu çalışmalar başka toplumları da etkiledi.

BİLGİ KUTUSU 3

Hz. Muhammed (sav) Dönemi'nde hazırlanan Medine Sözleşmesi ile şehirde yaşayan farklı toplulukların hak ve sorumlulukları belirlenmişti. Böylece toplum düzeninin korunmasına önem verilmişti.
Dört Halife Dönemi'nde insanlar yaşadıkları sorunlara çözüm bulmak için kadılara başvuruyordu. Kadılar karar verirken tarafları dinliyor ve kurallara göre hüküm vermeye çalışıyordu.

BİLGİ KUTUSU 4

Abbâsîler Dönemi'nde Bağdat önemli bir kültür merkezi hâline gelmişti. Buraya farklı ülkelerden kitaplar getiriliyor, başka kültürlere ait eserler çevrilerek korunuyordu. İnsanlar kendi kültürlerinin yanında başka kültürlere ait düşünceleri de öğrenme fırsatı buluyordu. Bu durum toplumlar arasında bilgi alışverişini artırıyordu.

BİLGİ KUTUSU 5

İslam medeniyetinde kitaplar yalnızca bilgi vermek için hazırlanmazdı. Yazılar daha güzel görünmesi için özenle yazılır, sayfalar desenlerle süslenirdi. "Hat" adı verilen güzel yazı sanatı ve "tezhip" adı verilen süsleme sanatı kitaplarda sıkça kullanılırdı. Ayrıca camilerde ve yapılarda geometrik desenlere yer verilirdi.

BİLGİ KUTUSU 6

Emevîler ve Abbâsîler Dönemlerinde yapılan bazı yapılar yalnızca ibadet yeri olarak kullanılmıyordu. Şam'daki Emeviyye Camii ve Samarra Ulu Camii gibi yapılar insanların bir araya geldiği önemli merkezlerdi. Geniş avlular, sütunlar ve farklı mimari özellikler dönemin mühendislik anlayışını gösteriyordu. Samarra Ulu Camii'nin sarmal minaresi bugün bile dikkat çekmektedir.

A **Bilgi kutularındaki işlenen konuları dikkate alarak bu konuların hangi alan veya alanlarla ilgili olduklarını aşağıdaki tabloda işaretleyiniz. (**Birden fazla alan işaretleyebilirsiniz.)

Bilgi Kutusunda İşlenen Konu	Eğitim	Bilim	Hukuk	Kültür	Sanat	Mimari
Suffe	✓					
Beytülhikme	✓	✓		✓		
Kadılık sistemi			✓			
Çeviri eserlerin korunması		✓		✓		
Hat ve süsleme				✓	✓	
Şam Emevi Camii				✓		✓

B **Aşağıdaki tabloyu bilgi kutularında verilen bilgilerden yararlanarak doldurunuz.**

Bilgi kutusu	İnsanlığa katkısı	İnsanların yaşamını nasıl kolaylaştırdığı
1	Eğitim ve bilgi paylaşımının gelişmesini sağlamıştır.	İnsanların okuma yazma öğrenmesine, bilgi edinmesine ve öğrendiklerini başkalarına aktarmasına yardımcı olmuştur.
2	Bilimsel çalışmaların gelişmesine ve farklı toplumların bilgilerinin korunmasına katkı sağlamıştır.	Matematik, tıp, astronomi gibi alanlarda gelişmeler insanların günlük yaşamını kolaylaştırmış; zaman hesaplama, sağlık ve bilimsel bilgi artmıştır.
3	Adalet anlayışının ve hukuk düzeninin gelişmesine katkı sağlamıştır.	İnsanların sorunlarının kurallara göre çözülmesini sağlamış, toplumsal düzen ve güven ortamı oluşturmuştur.
4	Farklı kültürlerin bilgilerinin korunmasına ve yayılmasına katkı sağlamıştır.	İnsanların farklı toplumların bilgi ve düşüncelerini öğrenmesini sağlamış, kültürel etkileşimi artırmıştır.
5	Sanat anlayışının gelişmesine katkı sağlamıştır.	Kitapların daha düzenli, estetik ve dikkat çekici hâle gelmesini sağlamış, sanatsal zevki geliştirmiştir.
6	Mimari ve mühendislik anlayışının gelişmesine katkı sağlamıştır.	İnsanların ibadet, eğitim ve sosyal buluşma ihtiyaçlarını karşılayan işlevsel yapılar oluşturulmuştur.

C **Aşağıdaki kavramları örnekte verildiği gibi ilişkilendiriniz. Yaptığınız ilişkilendirmelerin nedenini yazınız.** (Aynı sözcükler birden fazla kullanılabilir.)

Kavramlar:
Kâğıt - Kütüphane - Bilim - Eğitim - Beytülhikme - Ortak miras - Mimari - Sanat - Hukuk - Adalet

Örnek ilişki:

Kâğıt → Kütüphane

Çünkü kâğıdın yaygınlaşması kitapların çoğalmasını kolaylaştırmıştır.

Kütüphane → Eğitim

Çünkü insanlar bilgiye ulaşarak öğrenme fırsatı bulmuştur.

Eğitim → Bilim

Çünkü eğitim sayesinde insanlar bilimsel çalışmalar yapabilmiştir.

Bilim → Beytülhikme

Çünkü Beytülhikme bilimsel araştırmaların yapıldığı önemli bir merkezdir.

Hukuk → Adalet

Çünkü hukuk kuralları toplumda adaletin sağlanmasına yardımcı olur.

Sanat → Mimari

Çünkü mimari yapılarda estetik ve süsleme unsurlarına yer verilmiştir.

Beytülhikme → Ortak miras

Çünkü burada geliştirilen bilgiler birçok toplumu etkilemiştir.

Ç **İslam medeniyetinin eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlardaki çalışmaları neden insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmelidir? Açıklayınız.**

Çünkü bu çalışmalar yalnızca İslam toplumlarını değil farklı toplumları da etkilemiştir. Bilimsel bilgiler çevrilmiş, mimari eserler korunmuş ve kültürel birikim birçok ülkeye yayılmıştır. Bu nedenle tüm insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmelidir.

D **Aşağıdaki cümleleri tamamlayınız.**

1. Suffe gibi öğrenme ortamları olmasaydı okuma yazmayı öğrenmesi zor olabilirdi.

2. Beytülhikme'de çeviri ve bilim çalışmaları yapılmasaydı birçok bilimsel bilgi kaybolabilir ve bilimsel gelişmeler daha yavaş ilerleyebilirdi.

3. Medine Vesikası ve kadılık gibi hukuk uygulamaları gelişmeseydi toplumda anlaşmazlıklar artabilir ve adaletin sağlanması zorlaşabilirdi.

4. Hat ve tezhip gibi sanatlar gelişmeseydi kitaplar ve eserler estetik açıdan daha sade olur, sanatsal miras zenginleşmeyebilirdi.

5. Emeviyye Camii ve Samarra Ulu Camii gibi yapılar korunmasaydı geçmiş dönemlerin mimari anlayışı hakkında bilgi edinmek zorlaşırdı.

E **7 - 13. yüzyıllar arasında İslam medeniyetine ait yaşadığınız ile en yakın ortak miras olarak gösterebileceğiniz bir ögeyi araştırarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

1. **Ortak mirasın adı:** Sivas Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası

2. **Bize ne anlatmaktadır?**

Geçmişte mimari, sanat ve sağlık alanlarında önemli çalışmalar yapıldığını göstermektedir.

3. **İnsanlığa katkısı nedir?**

Mimari ve taş işçiliği konusunda önemli bilgiler sunmuş, kültürel mirasın korunmasına katkı sağlamıştır.

4. **Günümüz açısından önemi nedir?**

Geçmiş medeniyetlerin bilgi ve sanat anlayışını tanımamıza yardımcı olmuştur.

5. **Neden korumalıyız?**

Gelecek nesillerin tarihî ve kültürel değerleri öğrenebilmesi için korunmalıdır.

NOTLAR

ÇÖZÜM VİDEO

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

SOSYAL BİLGİLER

6. SINIF

I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

CEVAP ANAHTARI

SB.6.3.3. İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişime tarihsel bağlam oluşturabilme

SB.6.3.3. İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişime tarihsel bağlam oluşturabilme

a) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişimi kaynaklara dayanarak analiz eder.
b) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişime ilişkin dönemin koşullarını fark eder.
c) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişimin sonuçlarını günümüz koşullarıyla karşılaştırır.
ç) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişimin sonuçlarını dönemin koşulları içinde açıklar.

SB.6.3.3

KARAHANLILARIN İSLAMİYET'İ KABUL SÜRECİ

Karahanlıların İslamiyet'i kabulü, Abdülkerim Satuk Buğra Han'ın tahta geçmesi ve İslam dinini resmî devlet dini olarak ilan etmesiyle (yaklaşık 932) gerçekleşmiştir. Satuk Buğra Han; Samani tüccarlar ve sufiler aracılığıyla İslamiyet ile tanışmış, bu dinin kitleler halinde benimsenmesini sağlamıştır.

A

Verilen soruları metne göre cevaplayınız.

1. Karahanlıların İslamiyet'i kabul etmelerinde kimlerin etkisi olduğunu yazınız.

Karahanlıların İslamiyet'i kabul etmelerinde Samani tüccarlar ve sufi dervişler etkili olmuştur.

2. Karahanlıların İslamiyet'i kabul etmesinde Satuk Buğra Han'ın rolü ne olmuştur? Açıklayınız.

Satuk Buğra Han kendisi İslamiyet'i kabul ederek halkına liderlik etmiş, halkın kitleler hâlinde İslamiyet'e geçmesinde önemli bir rol oynamıştır.

B

Aşağıda, Talas Savaşı sonrası Türklerin İslamiyet ile tanışma sürecini ve kültürel etkileşimi anlatan kısa bir günlük metni yer almaktadır.

"Karahanlı Tüccarın Günlüğü"

"Ben Ahmet Balasagun şehrinde yaşayan bir tüccarım. Son yıllarda şehirde büyük değişimler yaşanıyor. Camiler, mescitler ve medreseler yapılıyor. Çocuklar medreselerde eğitim görüyor. Eski törenlerimizin bazıları sürüyor ama yeni dinimizin etkisiyle farklı gelenekler de ortaya çıkıyor. Taşınabilir eşyadan yaptığımız el sanatları yanında hat, tezhip gibi el sanatları gelişim gösteriyor. Ticaret yollarında Müslüman tüccarlarla daha güçlü ilişkiler kuruyoruz. Komşularımız artık zekât vermekten ve vakıflardan söz ediyor.

1. Verilen soruları metne göre cevaplayınız.

Metne göre Türk toplumunda hangi değişimlerin yaşandığını tabloya yazınız.

	Yaşanan Değişimler
Eğitim	Töreler çerçevesinde gerçekleşen eğitimin yerini medrese eğitimi almıştır.
Mimari	Cami, mescit ve medrese gibi yeni yapılar yapılmıştır.
Sanat	Hat, tezhip gibi el sanatları gelişmiştir.
Sosyal Yardımlaşma	İslamiyet'le birlikte zekat ve vakıf kurumu gibi yeni yardımlaşma biçimleri Türklerin hayatına girmiştir.
Ticaret	Ticari alanda Müslüman tüccarlarla ilişkiler gelişmiştir.

2. Bu değişimlerin sebepleri neler olabilir? Yazınız.

Bu değişimler, Türklerin İslamiyet'e girmesiyle birlikte yaşanan gelişmelerdir. Örneğin; İslamiyet'in yerleşik hayata uygun olması Türklerin yerleşik hayata geçmesinde etkili bir durumdur. Aynı zamanda yerleşik yaşama geçmeleri ile birlikte cami, medrese gibi İslamiyet'in gerektirdiği mimari eserleri inşa etmişlerdir.

3. Ahmet'in yaşadığı dönemde yaşasaydınız sizi en çok hangi değişim etkilerdi? Neden?

C **Aşağıdaki tabloyu kullanarak, İslamiyet öncesi konar-göçer hayat ile İslamiyet sonrası yerleşik Türk-İslam hayatını sosyal yapılar açısından karşılaştırınız.**

	İslamiyet Öncesi (Bozkır Kültürü)	İslamiyet Sonrası (Türk-İslam Kültürü)
Barınma / Mimari	Çadır (Otağ)	Cami / Saray
Sanat	Taşınabilir eserler	Hat, tezhip
Ticaret	Panayırlar / Takas usulü	Kervansaray / Ribat

4. Kervansaraylar, o dönemin "ücretsiz konaklama ve sigorta" merkezleriydi.

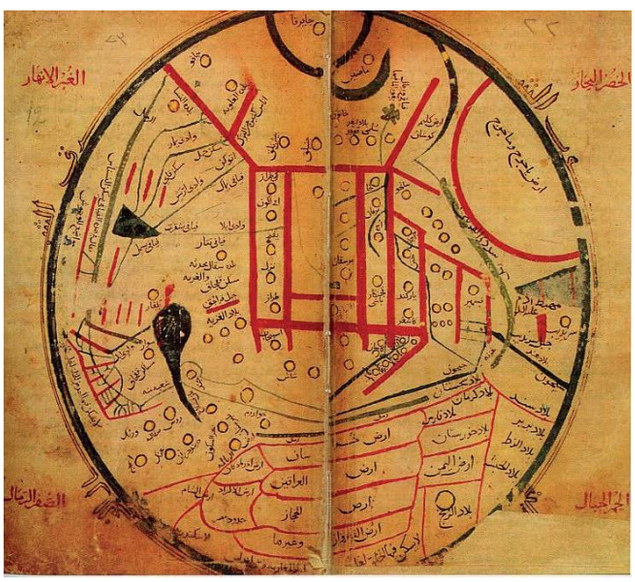
Günümüzde kervansarayların işlevini hangi kurumların ve yapıların yerine getirdiğini yazınız.

Günümüzdeki oteller, dinlenme tesisleri ve lojistik merkezleri kervansarayların karşılığıdır ancak kervansaraylardaki "sosyal devlet / ücretsiz hizmet" anlayışı bugün vakıflar ve sosyal yardımlaşma kurumlarıyla benzerlik gösterir.

5. **Eski Türklerdeki** "Cihan Hâkimiyeti" **anlayışı ile İslamiyet'teki** "Cihat" **anlayışının birbirine benzemesinin Türklerin İslamiyet'i kabulünü nasıl kolaylaştırmış olabileceğini dönemin koşullarını göz önüne alarak açıklayınız.**

Her iki anlayışta da dünyayı yönetme ve adaleti sağlama gayesi vardır. Bu benzerlik, Türklerin yeni dini kendi eski kahramanlık ve yönetim ruhlarıyla (alplik-erenlik) bağdaştırmasını sağlamıştır.

Ç Aşağıda Kaşgarlı Mahmut'un *Divânu Lugâti't-Türk* adlı eserinden bir harita ve Yusuf Has Hacib'in *Kutadgu Bilig* eserinden bir beyit verilmiştir.

"Dil, aslan gibidir; eşikte yatar. Dikkat etmezsen başını yer."

1. Bu eserlerin Türkçe yazılmasının, Türklerin İslam medeniyeti içinde kendi kültürel kimliklerini koruma çabasıyla nasıl bir ilişkisi vardır? Açıklayınız.

Arapça ve Farsçanın yoğun etkisi olduğu bir dönemde bu eserlerin Türkçe yazılması, Türk dilinin zenginliğini kanıtlamak ve millî bilinci korumak amaçlarını taşır. Bu, kültürel sürekliliğin en büyük kanıtıdır.

2. İslamiyet'in kabulüyle birlikte Türk sanatına hat, tezhip ve minyatür gibi yeni sanat dalları girmiştir.

Bu değişim sürecini dönemin koşullarını göz önüne alarak değerlendiriniz.

Değişim, bir şeyin yok olması değil evrilmesidir. İslamiyet'in heykel tasvirlerine sıcak bakmaması sanatta geometri ve doğanın tasvir edildiği hat ve tezhip sanatlarının daha çok plana çıkmasını sağlamıştır.

D **Yaşadığınız şehirdeki tarihî camiyi, medreseyi veya Türk İslam eserleri olan bir müzeyi ziyaret ediniz. Bu geziyi sanal müze yoluyla da yapabilirsiniz.** (sanalmuze.gov.tr).

- **Ziyaret ettiğiniz mekânda Türk-İslam sentezine ait (örneğin kubbe yapısı, hat yazıları, çiniler) 3 farklı ögeyi fotoğraflayınız veya çiziniz.**
- **Bu ögelerin İslamiyet öncesi Türk kültürüyle bir bağı olup olmadığını araştırarak ulaştığınız bilgileri aşağıdaki boş kutuya yazınız.**

E **Aşağıdaki cümleyi akışa uygun olacak şekilde tamamlayınız.**

"Eğer Karahanlılar döneminde yaşayan bir çocuk olsaydım…" medresede eğitim görmek isterdim. Yeni bilgiler öğrenmek beni heyecanlandırırdı."

NOTLAR

YAZILI PUSULASI

Çözümlere buradan ulaş

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenme Etkinlikleri Seti 2. Bölüm (2026-2027)

Telefonunun kamerasıyla ilgili QR kodunu okut.
Ekrandan okuyorsan QR koduna dokunabilirsin.

CEVAP VE ÇÖZÜMLER

Yazılı cevaplar ve çözüm sayfası
Ücretsiz erişim

VİDEO ÇÖZÜMÜ

Bu PDF’nin ilgili videosu ve durumu
Premium videolar uygulamada açılır

Video henüz eklenmediyse sağdaki sayfada belirtilir.
Video sonradan eklendiğinde aynı QR kodu kullanılabilir.

Bu erişim kartı Yazılı Pusulası tarafından eklenmiştir.
Önceki soru ve cevap sayfaları değiştirilmemiştir.
kaynaklar.net